

Д О С Л І Д Ж Е Н Н Я

ЗАМІЩЕННЯ УКРАЇНСЬКИМИ ТОВАРАМИ

ІМПОРТУ З РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ
І РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ
В УКРАЇНІ, ЄС ТА СВІТІ

Керівник дослідження: **д.е.н. І.Ю. Гужва**
Відповідальний виконавець: **к.е.н. Є.І. Іванов**

Executive summary

Дане дослідження підготовлене ГО «**Центр розвитку ринкової економіки «CMD-Ukraine»** – спільнотою експертів, науковців, галузевих фахівців, об'єднаних спільною метою модернізації української економіки на основі розвитку високотехнологічних галузей переробної промисловості і послуг та інтеграції вітчизняного господарства у глобальний економічний простір через виробництво продукції з високим ступенем обробки і доданої вартості.

Для цього «**CMD-Ukraine»** на постійній основі взаємодіє з виробниками товарів та послуг, Федерацією роботодавців України, Комітетом ВРУ з питань економічного розвитку, міністерствами й органами місцевого самоврядування, щоб напрацьовувати та втілювати оптимальну промислову і зовнішньоторговельну політику, що забезпечить якісні структурні зрушення в економіці України на засадах розвитку промислового потенціалу. Важливим напрямом діяльності «**CMD-Ukraine»** є вивчення кращого міжнародного досвіду модернізації промисловості та нарощення виробничо-експортного потенціалу, пошук релевантних елементів економічної політики інших країн та напрацювання на їх основі ефективних рішень для України в трикутнику «Експерти-Бізнес-Влада».

На сьогодні «**CMD-Ukraine»** опрацьовує комплекс питань, тісно пов'язаних із повоєнним розвитком переробної промисловості України. Зокрема за участі «**CMD-Ukraine»** на базі Комітету ВРУ з питань економічного розвитку проведено дослідження щодо відновлення та подальшого розвитку переробної промисловості України. Мета проведеного дослідження – аналіз наявних можливостей розвитку, створення в Україні підприємств переробної промисловості, розробка інструментарію (законодавчого та управлінського), який забезпечить прискорений повоєнний розвиток національного господарства через якісні структурні зрушення – перехід від сировинного виробництва до переважного виготовлення продукції з високим рівнем обробки і доданої вартості. У ході дослідження визначено ключові ніші для появи нових переробних підприємств:

- переробка сировини, що зараз експортується в необробленому вигляді;
- задоволення потреб держави;
- задоволення потреб приватного сектору;
- заміщення імпорту з РФ і РБ в Україні, ЄС та світі.

Серед першочергових заходів державної політики, необхідних для сприяння розвитку переробної промисловості в повоєнний період, визначено наступні:

- страхування інвестицій від військових ризиків;
- забезпечення доступного фінансового ресурсу (пільгові кредити, гранти, безповоротна фінансова допомога для фінансування будівництва підприємств тощо);
- компенсація частини інвестицій через податки;
- забезпечення гарантованого доступу до державних закупівель;
- підтримка та стимулювання виходу на зовнішні ринки.

Відтак дослідження «Заміщення імпорту з РФ та РБ в Україні, ЄС та світі» – є одним з етапів на шляху розроблення концепції розвитку переробної промисловості України у повоєнний період. Дослідження покликане відповісти на наступні питання:

- 1.** у яких галузях промисловості Україна може збільшити власний виробничо-експортний потенціал, скориставшись тим, що провідні економіки наклали масштабні санкції проти РФ та РБ, у тому числі обмеження/заборону на імпорт продукції за цілою низкою товарних позицій (чорні метали, вироби з деревини, цемент, деяка продукція машинобудування, хімічна продукція), а отже потребуватимуть нових постачальників, якими можуть стати вітчизняні виробники;
- 2.** щодо яких різновидів продукції доцільно ініціювати нові санкції зі сторони західних країн на імпорт з РФ та РБ з міркувань їх заміни на поставки продукції українського виробництва;
- 3.** за якими товарними групами Україна досі зберігала залежність від імпорту з РФ та РБ, а відтак має подбати про імпортозаміщення за рахунок власного виробництва у найближчі строки.

Відповіді на ці питання дозволять визначити нові можливі санкції проти товарів з РФ і РБ в Україні, ЄС і інших країнах-партнерах; доповнити пріоритети промислової політики з огляду на наявні можливості розвитку переробних підприємств; уточнити завдання для торгової дипломатії в ключі заміщення російських і білоруських товарів українськими аналогами.

ЗМІСТ

Розділ 1

Товарна та географічна структура експорту росії та білорусі

- 1.1. Товарна та географічна структура неенергетичного експорту росії
- 1.2. Товарна та географічна структура експорту білорусі

Розділ 2

Аналіз імпорту України з росії та білорусі

- 2.1. Аналіз імпорту України з росії
- 2.2. Аналіз імпорту України з білорусі

Висновки

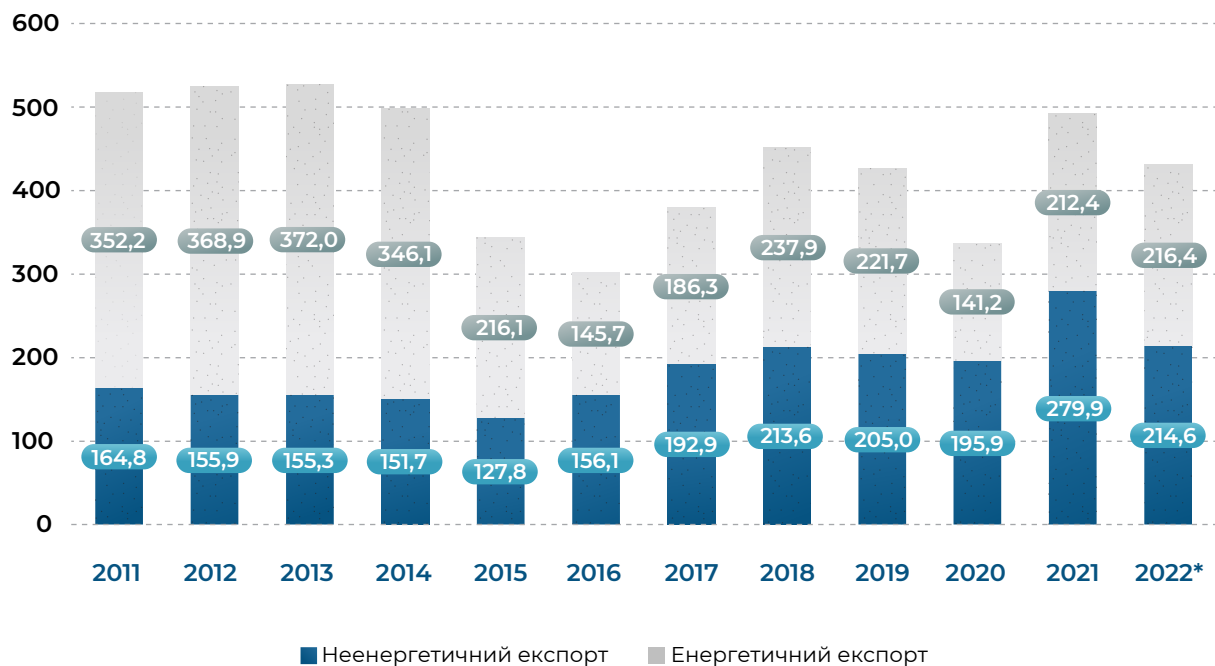
Додатки

1.1. Товарна та географічна структура неенергетичного експорту росії

Протягом 2011–2020 рр. експорт росії зменшився на 34,8%, з 517,0 до 337,1 млрд дол. США. Структура цього експорту зазнала відчутних змін: так, протягом 2011–2015 років енергетичні товари (сира нафта, нафтопродукти, газ і кам'яне вугілля) склали близько 2/3 вартісних обсягів російського експорту, але, починаючи з 2015 р., обсяги поставок цих товарів і їх частка у загальному експорті росії скоротились.

Протягом 2015–2019 років енергоносії становили лише близько половини всього російського експорту, а за підсумками 2020 року – всього 42%. За попередніми даними, у 2022 році ця частка зростає до близько 50%. Вартісні обсяги експорту енергоносіїв з рф у 2011–2020 рр. зменшились на 60%, з 352,2 млрд до 141,2 млрд дол. США, хоча сприятлива цінова кон'юнктура сприяла тимчасовому збільшенню експортної виручки від них у 2021–2022 роках.

Динаміка товарного експорту рф у 2011–2022 роках, млрд \$

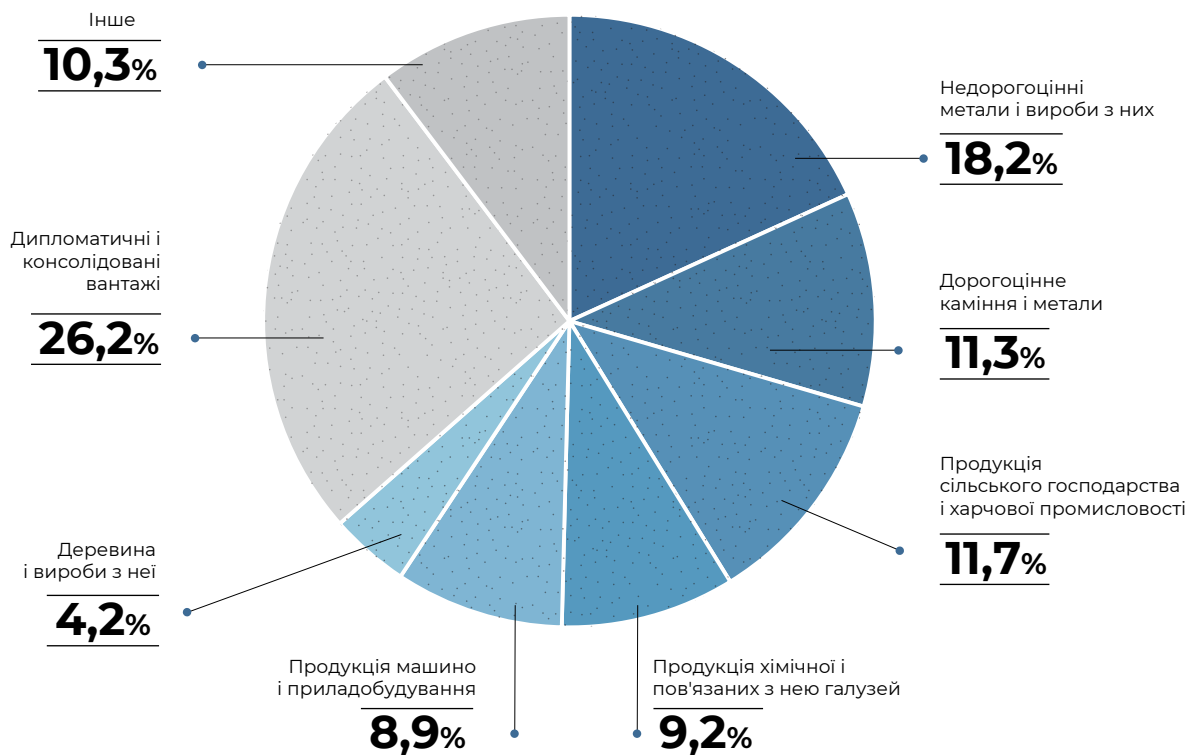
*Примітка: дані за січень–вересень 2022 року.
Джерело: UN Comtrade Database <https://comtradeplus.un.org>

Натомість російський експорт продукції неенергетичного сектору зріс як у відносних, так і в абсолютних величинах, особливо починаючи з 2017 року, коли його обсяги зросли зі 156,1 млрд до 279,9 млрд дол. США. Тенденція до зростання ваги та ролі неенергетичних товарів в російському експорті спостерігається дотепер.

Серед товарів неенергетичного експорту росія протягом 2011–2021 років збільшила поставки насамперед дорогоцінних металів і каміння, які в указаний період зросли більш ніж удесятеро до 31,6 млрд дол. США. Найбільшу частку у цих поставках складають немонетарне золото у необробленому вигляді (17,4 млрд) та необроблена платина (8,5 млрд). Стабільно високим залишається експорт з росії необроблених алмазів (4,5 млрд дол. США). Також неенергетичний експорт рф збільшився завдяки нарощенню поставок риби, зернових, деякої машинобудівної продукції (у першу чергу, електричних і турбореактивних двигунів), деревини. Натомість зменшились поставки чорних металів і транспортних засобів.

Станом на 2021 рік у структурі неенергетичного експорту росії переважали недорогоцінні метали та вироби з них (18,2%), продукція сільського господарства та харчової промисловості (11,7%), дорогоцінне каміння та метали (11,3%), продукція хімічної і пов'язаних з нею галузей промисловості (9,2%), продукція машино- і приладобудування (8,9%), деревина і вироби з деревини (4,2%). Більше чверті (26,2%) неенергетичного експорту рф у 2021 році була облікована у категорії «Дипломатичні і консолідовані вантажі» (група 99 за HS), що включає дипломатичні та консолідовані вантажі, гуманітарну допомогу, міжнародні експрес-доставки тощо. На решту галузей виробництва припало тільки 10,3% експорту з росії.

Товарна структура неенергетичного експорту рф у 2021 р.

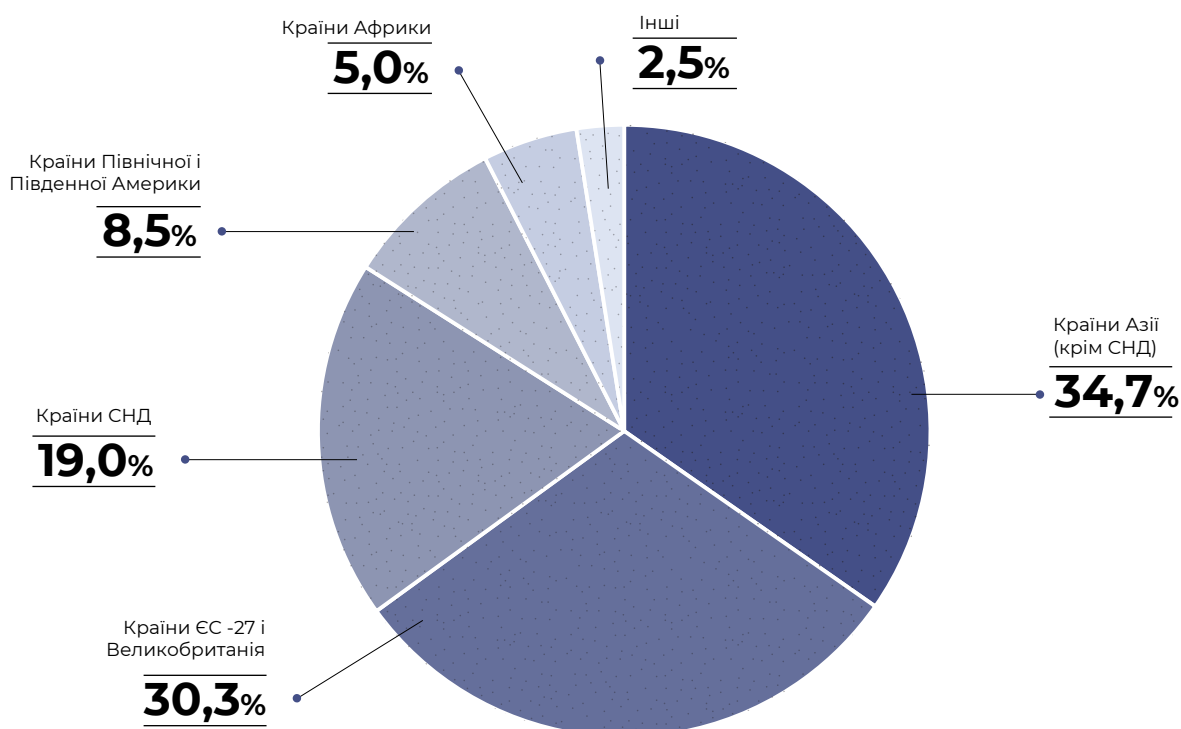
Джерело: World Integrated Trade Solutions: Trade Data (UN Comtrade).

<http://wits.worldbank.org/WITS/WITS/AdvanceQuery/RawTradeData/QueryDefinition.aspx?Page=RawTradeData>

У географічному розрізі переважна частина цього неенергетичного експорту рф спрямовується до країн Азії, на які у 2021 р. припало 34,7% відповідних поставок (без урахування пострадянських країн Центральної Азії).

Основними торговими партнерами рф серед азійських країн є Китай, Туреччина, Тайвань, Індія, Південна Корея, Іран. На країни ЄС та Британію припало 30,3% неенергетичного експорту рф, що здебільшого надходив до Нідерландів, Німеччини, Італії, Фінляндії, Польщі; на Великобританію припало 4,2% неенергетичного експорту рф, з якого $\frac{3}{4}$ становили поставки дорогоцінних металів і каміння.

Географічна структура неенергетичного експорту рф у 2021 р.

Джерело: Merchandise trade matrix in thousands United States dollars, annual, 2021 / UNCTAD Stat.

<https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>

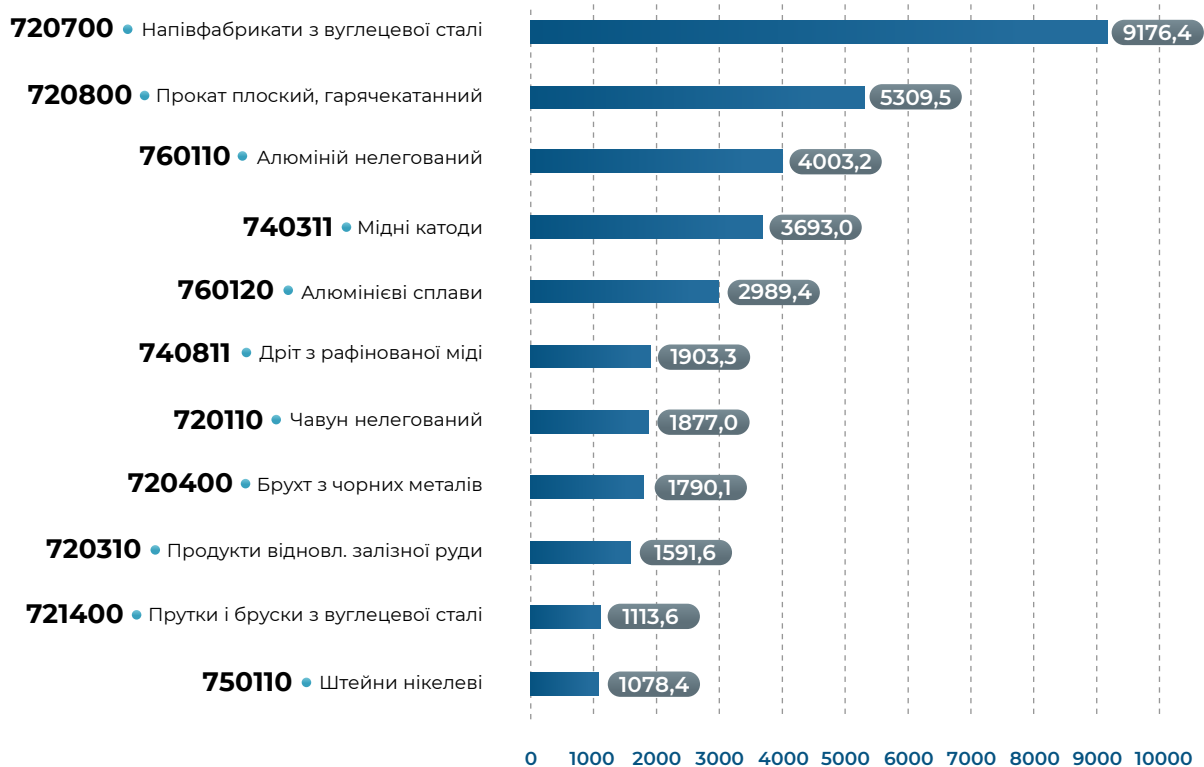
На країни СНД (пострадянські республіки без урахування України, Грузії і країн Балтії) у 2021 р. припадало 19,0% російського неенергетичного експорту, переважна частина якого була спрямована до Білорусі, Казахстану й Узбекистану. На країни Америки припадає 8,5% неенергетичного експорту рф, переважна частина якого йде до США і Канади.

Основним торговим партнером рф серед країн Латинської Америки є Бразилія. До африканських країн у 2021 р. рф спрямувала 5,0% неенергетичного експорту, переважно до країн Північної Африки – Єгипту, Алжиру й Марокко. Також у 2021 р. неенергетичний експорт РФ до України сягнув 5,08 млрд дол. США (близько 2,2%). Експортні поставки рф до решти куточків світу залишаються незначними.

Надалі розглянемо ключові статті неенергетичного експорту рф, зосередившись на продукції металургійної, хімічної та харчової галузей, сільгосп-продукції, продукції машинобудування, а також деревині та виробих з неї.

Близько 34,6% металургійного експорту росії складають кольорові метали, які не становлять значної частки в українському експорті. Рф спеціалізується, у першу чергу, на мідних катодах і дроті, нелегованому алюмінієві і нікелі, а також алюмінієвих сплавах. В Україні кольорова металургія розвинута менше, її частка в загальному експорті недорогоцінних металів становить всього 4,1%. До того ж, Україна у цій галузі спеціалізується передусім на прутках, брусках і профілях з алюмінію і міді та алюмінієвих металоконструкціях.

Ключові статті російського експорту недорогоцінних металів і виробів з них у 2021 році, млн дол. США

Джерело: World Integrated Trade Solutions: Trade Data (UN Comtrade).

<http://wits.worldbank.org/WITS/WITS/AdvanceQuery/RawTradeData/QueryDefinition.aspx?Page=RawTradeData>

На перетині міжнародної спеціалізації України та рф перебуває ряд продукції чорної металургії, насамперед, напівфабрикати з вуглецевої сталі (код УКТЗЕД 7207), гарячекатаний плоский прокат (7208), прутки і бруски з вуглецевої сталі (7214) та чавун (7201). Значна частина російського експорту вказаної продукції донедавна була спрямована до країн Заходу. Так, у 2021 р. на країни ЄС припало 37,2% російського експорту гарячекатаного прокату, 33,8% експорту напівфабрикатів з вуглецевої сталі, 21,2% експорту чавуну та 19,0% експорту прутків і брусків з вуглецевої сталі. Експорт за цими чотирма позиціями до ЄС приніс росії у 2021 році валютної виручки на суму 5,7 млрд дол. США.

Зазначимо, що наразі Євросоюз проводить політику квотування імпорту металургійної продукції з третіх країн, а з другої половини 2022 року набула чинності заборона на імпорт заліза та сталі з росії і білорусі в рамках накладених санкцій за широкомасштабну агресію росії в Україні. Згідно зі встановленим механізмом, квоти рф та білорусі будуть розподілені між рештою країн залежно від обсягів їх поставок відповідної продукції до ЄС протягом 2021 р.¹ У 2021 році рф поставила до ЄС металургійної продукції, щодо якої діють квоти, на загальну суму в \$3,3 млрд. Вважаємо за доцільне, щоб відібрані у росії і білорусі тарифні квоти на імпорт металів були максимально повністю передані Україні відповідно до поточних можливостей виробляти і транспортувати конкретні види продукції.

Загалом експорт чорних металів і виробів з них (УКТ ЗЕД 72 та 73) з рф до країн ЄС, Великобританії, США та Канади у 2021 році сягнув майже \$12,5 млрд. Слід зазначити, що номенклатура українського і російського експорту продукції металургійного виробництва значною мірою збігається. Україна може замінити до $\frac{3}{4}$ російських поставок металургійної продукції до західних країн, що становить близько \$9,4 млрд. З огляду на те, що у 2021 р. Україна всього експортувала чорні метали і вироби з них на суму \$14,4 млрд, повна заміна російських аналогів на західних ринках сприятиме зростанню вітчизняного металургійного експорту на 65%. Аналогічно потенціал заміщення експорту металургійних товарів з Білорусі до ЄС, Британії, США і Канади оцінюється у 766,7 млн дол. США.

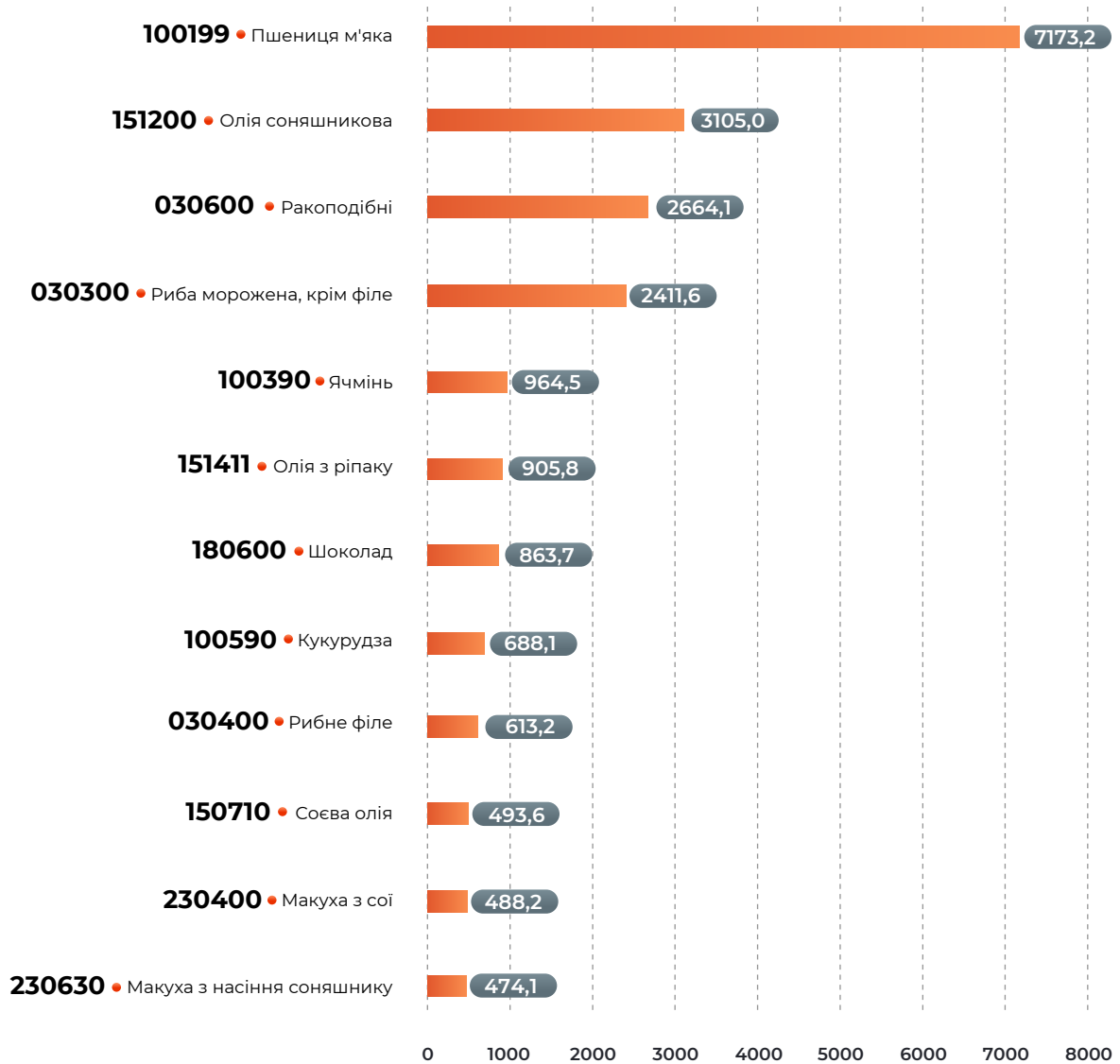
До товарних позицій металургії, які не розглядаються як предмет заміщення Україною російських поставок, належать продукти відновлення залізної руди (УКТЗЕД 7203) через відсутність виробничо-експортного потенціалу за цією групою, а також металобрухт, що відіграє важливу роль в експорті металургійної продукції росії. У 2021 році експорт брухту чорних металів з рф перевищив 4,1 млн т на загальну суму в 1,79 млрд дол. США. Втім Україна проводить політику обмеження експорту металобрухту. З 2022 р. в Україні встановлено вивізне мито на брухт чорних металів у розмірі 180 євро/т з терміном дії до 15 вересня 2026 р.

Експорт сільгосппродукції росії значною мірою сконцентрований на м'якій пшениці (код УКТ ЗЕД 1001 99). У 2021 році вона експортувала 26,9 млн т пшениці на суму 7,1 млрд дол. США. Для порівняння, український експорт пшениці тоді склав 19,4 млн т на суму 4,7 млрд. Однак майже весь російський експорт пшениці спрямовується до країн Близького Сходу, Африки та Азії. На країни ЄС припадає лише близько 1,0% поставок пшениці з рф.

¹ The adjustment of the EU's steel safeguard quotas following the imposition of import bans on steel from Belarus and Russia – Frequently asked questions – Trade - European Commission (europa.eu)

Аналогічна ситуація склалася з експортом ячменю і соняшникової олії. У 2021 р. рф експортувала 2,4 млн т соняшникової олії та 4,0 млн т ячменю, переважно до тих країн, які не ввели обмежень на імпорт рф у зв'язку з війною в Україні.

Ключові статті російського експорту продукції с/г та харчової промисловості у 2021 році, млн дол. США

Джерело: World Integrated Trade Solutions: Trade Data (UN Comtrade).

<http://wits.worldbank.org/WITS/WITS/AdvanceQuery/RawTradeData/QueryDefinition.aspx?Page=RawTradeData>

Вагоме місце в експорті харчової продукції росії посідають морепродукти (рибне філе та морожена морська риба, ракоподібні), які, в силу географічного розташування України, не можуть стати предметом спеціалізації українських виробників на міжнародних ринках. Натомість українські виробники можуть замінити російських на експортних ринках олії з ріпаку (код 151411 УКТ ЗЕД). У 2021 році росія експортувала 741,5 тис. т цієї продукції,

з них: 306,5 тис. т – в Норвегію, 165,4 тис. т – в країни ЄС (Литву, Латвію, Нідерланди, Данію) та 3,1 тис. т – у США. Український експорт олії з ріпаку у 2021 році становив 135,3 тис. т, у тому числі 46,4 тис. т – в Польщу, 42,8 тис. т – в Нідерланди, 6,4 тис. т – в Литву. Таким чином, українські виробники ріпакової олії можуть замінити російських на низці європейських ринків.

Нарощення вітчизняного експорту олії з ріпаку сприятиме активізації переробки ріпакового насіння в середині країни (у 2021 році Україна експортувала 2,33 млн т насіння ріпаку на суму в 1,36 млрд дол. США), а відтак зменшенню сировинної орієнтації експорту за прикладом організації переробки насіння соняшнику в олію у 1990-і роках.

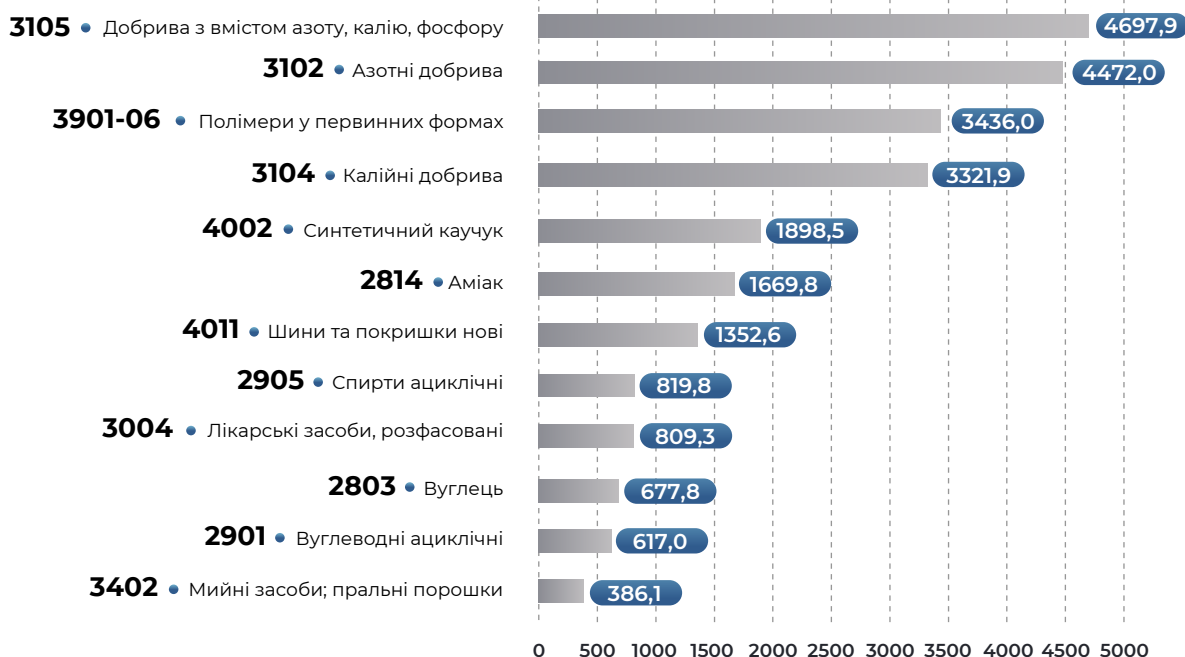
Кукурудзу росія експортує переважно до Туреччини і Південної Кореї, однак у 2021 р. 14,7% поставок (430,4 тис. т) були спрямовані до країн ЄС, передусім Латвії, Греції та Італії. Подібна ситуація склалася з експортом соєвої олії (УКТЗЕД 150710): на країни ЄС припадає лише 9,3% російського експорту цієї продукції (40,4 тис. т). Це переважно Данія, Литва, Іспанія, Нідерланди. Ще 2,9 тис. т постачається у Норвегію та Британію. Український експорт соєвої олії до ЄС у 2021 р. склав 179,2 тис. т та ще 0,7 тис. т до Британії. Заміна на європейських ринках російської соєвої олії українською сприятиме збільшенню вітчизняного експорту цієї продукції на 24,0%.

Основною статтею російського експорту в харчовій промисловості є шоколад. У 2021 р. росія експортувала 324,2 тис. т шоколаду, у тому числі 11,1 тис. т до країн ЄС та 1,4 тис. т до США і Канади. Слід зазначити, що український експорт шоколаду в ЄС уже перевищує російський більш ніж удвічі (у 2021 році він сягнув 23,2 тис. т). До США і Канади Україна у 2021 р. поставила 749,9 т шоколаду. Слід зазначити, що ні соєва олія, ні шоколад наразі не належать до тих категорій товарів, на які західними країнами накладені санкції на імпорт РФ. Поширення санкцій на ці товарні групи сприятиме розвитку експорту переробної продукції харчової промисловості України.

Російський експорт хімічної продукції значною мірою сконцентрований на добривах. У 2021 році росія експортувала хімічних добрив на 12,5 млрд дол. США, з яких 16,8% було спрямовано до країн ЄС та 13,1% – у США і Канаду.

Український експорт добрив значно скоротився, починаючи з 2014 року, і станом на 2020 рік становив всього 377,2 млн дол. США, хоча у 2021 році зріс до 632,7 млн. Близько 1/3 українського експорту хімічних добрив у 2021 році спрямовано до країн ЄС-27. Отже, за умов стабільного доступу до енергетичних ресурсів за конкурентоспроможними цінами українські виробники хімічних добрив можуть повернутися до докризових обсягів виробництва та зайняти значну частку ринку в країнах Заходу, яка наразі належить Росії.

Ключові статті російського експорту продукції хімічної і пов'язаних з нею галузей у 2021 році, млн дол. США

Джерело: World Integrated Trade Solutions: Trade Data (UN Comtrade).

<http://wits.worldbank.org/WITS/WITS/AdvanceQuery/RawTradeData/QueryDefinition.aspx?Page=RawTradeData>

Вагоме місце в експорті хімічної продукції рф мають полімери у первинних формах. Серед цієї продукції Україна має конкурентні позиції на міжнародних ринках щодо полімерів етилену (код УКТ ЗЕД 3901) і вінілхлориду (3904). Хоча країни Заходу не є основним ринком збуту цих видів продукції для російських виробників, вони продовжують займати на ньому більшу частку, ніж виробники з України.

Так, у 2021 році країни ЄС імпортували з рф 206,2 тис. т полімерів етилену, з України – лише 36,0 тис. т, імпорт Великобританії склав, відповідно, 11,4 тис. та 0,3 тис. т. Щодо полімерів вінілхлориду, ЄС імпортував 37 тис. т цієї продукції з рф та 131,4 тис. т з України, разом з цим США імпортували з рф 20,4 тис. т полімерів вінілхлориду, тоді як імпорт з України ними не здійснювався. Отже, українські виробники первинних полімерів можуть значно розширити свої позиції на західних ринках за рахунок зайняття частки російських виробників.

Росія зберігає сильні конкурентні позиції на світових ринках автомобільних шин, у тому числі в країнах Заходу. Так, у 2021 році ЄС імпортував з рф понад 11,8 млн шин, Канада – 1,6 млн, США – 1,1 млн, Британія – 289,2 тис. Водночас з України ЄС імпортував всього 1,1 млн шин, США – 450,9 тис., Британія – 107,5 тис., Канада – 7,5 тис. Зазначимо, що український експорт шин у 2015–2021 рр. зріс з 1,6 до 2,5 млн шин. Українські виробники відновили обсяги експорту до кризи 2014–2015 років, попри те, що їм довелося переорієнтуватися з російського ринку на ринки інших країн. Таким чином, виробничо-експортний потенціал України у цій сфері достатній для того, щоб частково замінити постачальників з рф на західних ринках.

У 2021 році росія експортувала до ЄС майже 7,1 тис. т розфасованих мийних засобів і пральних порошків (УКТ ЗЕД 3402 20). Це становить лише 2,5% всього російського експорту даної продукції. Водночас експорт цих товарів з України в ЄС склав 3,4 тис. т (27,1% від загальних обсягів). Беручи до уваги, що протягом 2015–2021 років Україна скоротила експорт мийних засобів і пральних порошків у понад 4 рази (з 52,7 до 12,4 тис. т), зайняття російської ніші на європейському ринку може частково компенсувати вітчизняним виробникам втрати попередніх років.

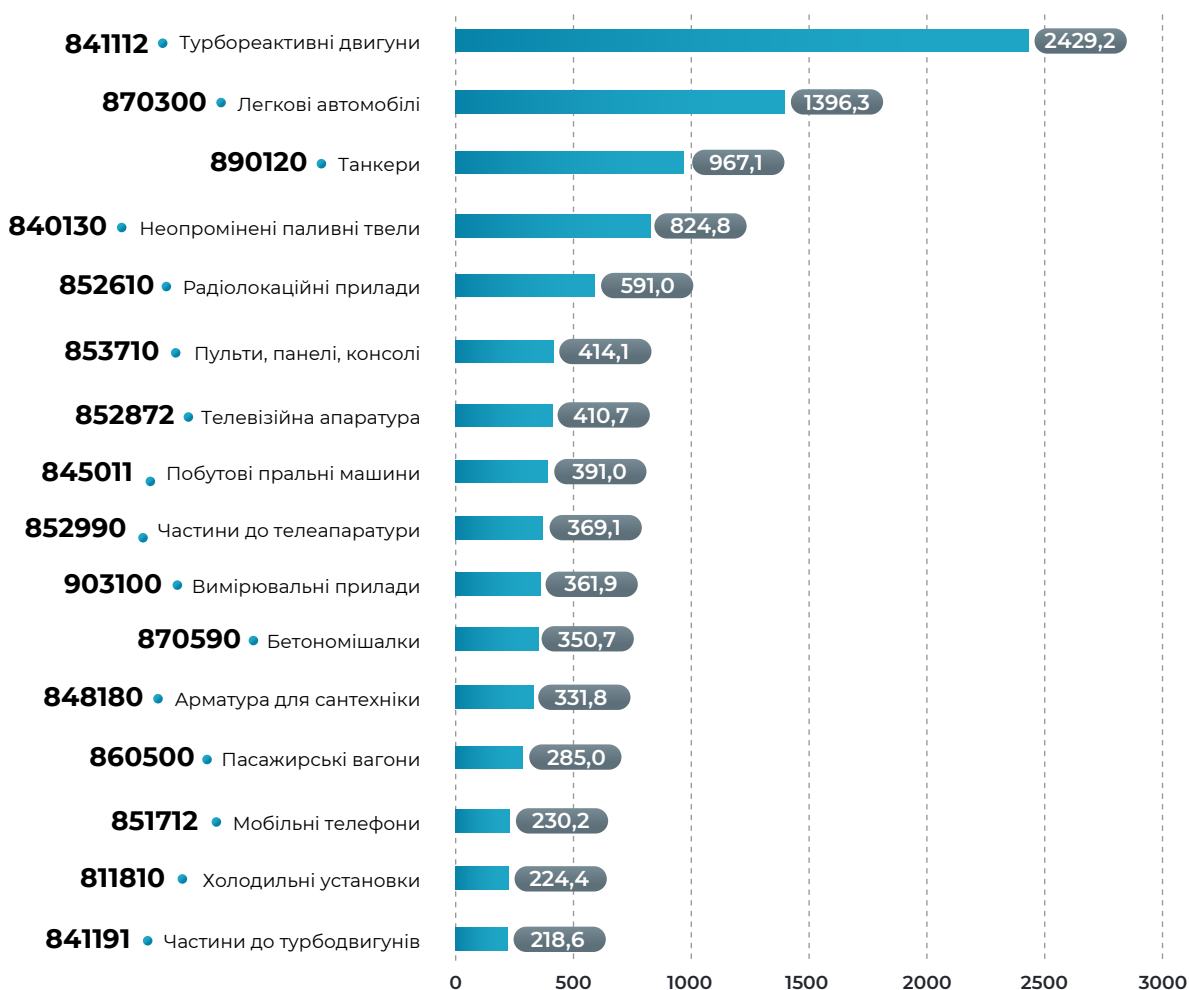
До іншої продукції хімічної і пов'язаних з нею галузей промисловості, що переважає в російському експорті, належать синтетичний каучук, аміак, спирти, лікарські засоби, вуглеводні, вуглець та ін. Виробничі потужності й експортний потенціал України за цими товарними групами залишається незначним.

Основу експорту машинобудівної продукції РФ складають турбореактивні двигуни і частини до них, легкові автомобілі, залізничні і трамвайні пасажирські вагони, бетономішалки, неопромінені паливні твели, теплообмінники, побутові пральні машини, вимірювальні прилади, телевізійна апаратура, лазерні диски, арматура для сантехніки, мобільні телефони, генератори змінного струму тощо.

Серед вказаної продукції росія найбільше продає на Захід турбореактивні двигуни (зокрема, у 2021 році до ЄС поставлено 27 двигунів), пральні машини (до ЄС поставлено 488,6 тис. одиниць), легкові автомобілі (до ЄС експортовано 4,5 тис. одиниць, до Канади – 778 одиниць), частини до турбодвигунів (експорт в ЄС становив 50,6 млн дол., до США – 10,2 млн дол.), теплообмінники (до США поставлено 36,3 тис. одиниць, до ЄС – близько 20 тис.), а також арматуру для сантехніки (експорт у ЄС становив 729,9 т, до США – 75,4 т).

Ключові статті російського експорту продукції машино- і приладобудування у 2021 році, млн дол. США

Джерело: World Integrated Trade Solutions: Trade Data (UN Comtrade).

<http://wits.worldbank.org/WITS/WITS/AdvanceQuery/RawTradeData/QueryDefinition.aspx?Page=RawTradeData>

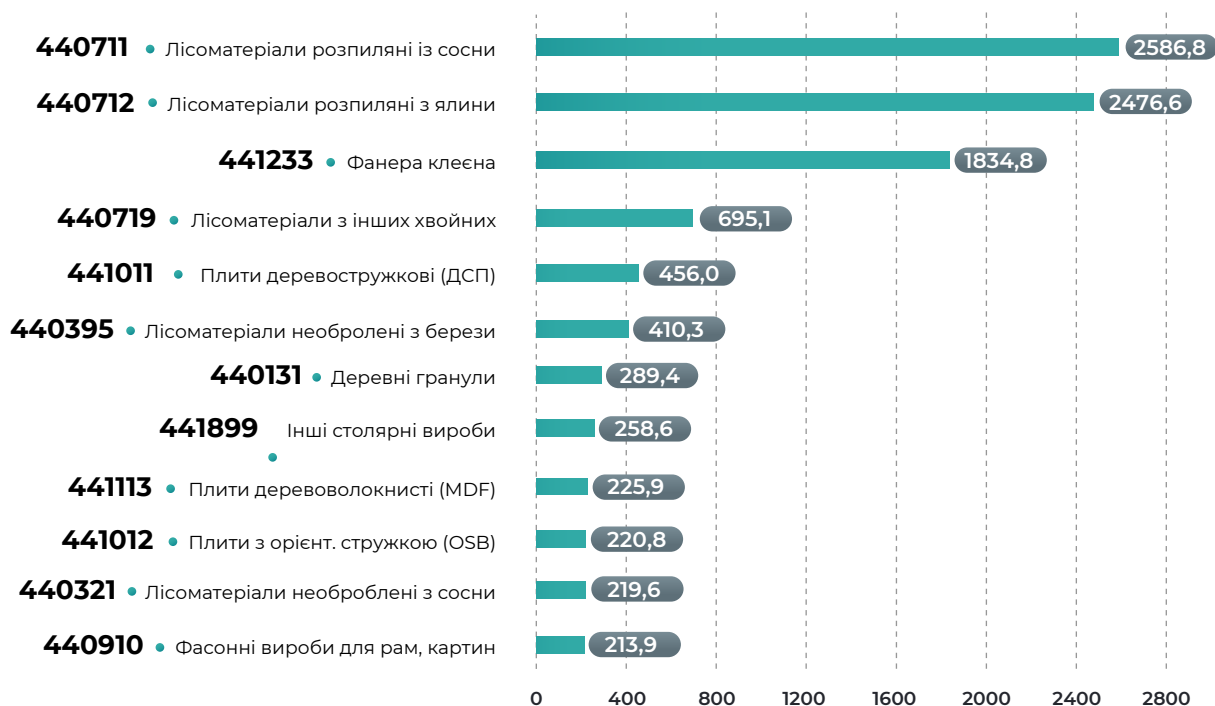
Україна також є потужним експортером турбореактивних двигунів і частин до них. Зокрема, у 2021 р. Україна експортувала 26 турбодвигунів, з них лише 1 у ЄС та 1 у Великобританію. Відтак зайняття російської ніші на європейському ринку може збільшити вітчизняний експорт турбодвигунів удвічі. Постачання за кордон частин до турбодвигунів в Україні наразі активно розвивається, однак здійснюється переважно до Китаю та Індії, тому ринки ЄС і США залишаються перспективними каналами розширення збуту.

Помітним у 2021 р. був російський експорт несамохідних пасажирських вагонів. Всього РФ експортувала 562 вагони, з яких до країн ЄС, а саме до Угорщини, було спрямовано 141 вагон. В Україні, за даними Держстату, було вироблено всього 48 таких вагонів, з яких 3 експортовано до Росії. Перспектива заміщення російських поставок у галузі вагонобудування визначатиметься успіхами у модернізації галузі, яка істотно занепала в Україні у 2010-х роках.

Що стосується виробництва легкових автомобілів, побутових пральних машин, холодильних установок, мобільних телефонів, то воно в РФ, вочевидь, здійснювалося іноземними інвесторами, які здебільшого згорнули всі виробничі процеси й залишили цю країну від початку широкомасштабного вторгнення РФ в Україну. З огляду на це перед Україною відкривається перспектива стати новим центром розміщення відповідних виробництв у середньостроковому періоді.

Важливу роль в неенергетичному експорті РФ відіграють деревина і вироби з неї. Більше того, росія залишається найбільшим постачальником відповідної продукції до ЄС (Україна на третьому місці після РФ і КНР).

Ключові статті російського експорту деревини і виробів з неї у 2021 році, млн дол. США

Джерело: World Integrated Trade Solutions: Trade Data (UN Comtrade).

<http://wits.worldbank.org/WITS/WITS/AdvanceQuery/RawTradeData/QueryDefinition.aspx?Page=RawTradeData>

Міжнародна спеціалізація РФ у деревообробній промисловості зосереджена на розпиляних і необроблених лісоматеріалах з хвойних порід дерев та берези, ДВП і ДСП, фанері, деревних гранулах (відходах), паливній деревині з хвойних порід.

В Україні діє мораторій на експорт необроблених лісоматеріалів, що усуває інтерес до зайняття російських ніш на сировинних ринках деревини. Натомість мораторій забезпечив активний розвиток переробки деревини в Україні, завдяки чому вітчизняна деревообробна галузь демонструє одні з найвищих темпів росту порівняно з іншими секторами української промисловості. В сучасних ж умовах стабільності в галузі сприяє географічне розташування більшості виробництв на західних теренах країни, де не ведуться бойові дії.

Відтак українські виробники матимуть значну зацікавленість замінити своєю продукцією російські поставки до ЄС клеєної фанери (експорт з РФ до ЄС у 2021 році склав 749,6 тис. т, тоді як з України – лише 88,6 тис.т.), деревостружкових плит (росія поставила до ЄС 166,8 тис. т ДСП у 2021 році, Україна – 212,0 тис. т), MDF (експорт з Росії до ЄС склав 117,9 тис. т, з України – 35,5 тис. т).

Насамкінець узагальнимо найбільші товарні позиції в імпорті ЄС, Британії, США і Канади з Росії.

Топ 20 товарних позицій в неенергетичному імпорті країн ЄС з Росії у 2021 році

Код HS6	Назва товарних позицій	Імпорт, млн \$
720712	Напівфабрикати з вуглецевої сталі з масовою часткою вуглецю менш як 0,25% прямокутного поперечного перерізу	2791,3
740311	Катоди та секції катодів з рафінованої міді	2690,1
710231	Алмази необроблені або просто розпиляні, розколоті або обдерті	1854,0
260112	Руди та концентрати залізні, агломеровані	1766,7
711021	Паладій необроблений або у вигляді порошку	1732,4
750110	Штейни нікелеві	1388,4
760110	Алюміній нелегований	1356,6
750210	Нікель нелегований	1075,5
440712	Лісоматеріали розпиляні або розколоті уздовж з ялиці та ялини	833,7
720839	Прокат плоский з вуглецевої сталі завширшки 600 мм або більше, гарячекатаний, завтовшки менш як 3 мм	737,4
441233	Фанера клеєна, панелі фанеровані та аналогічні матеріали з шаруватої деревини листяних порід	723,9
720310	Продукти прямого відновлення залізної руди	722,6
710812	Золото в необробленому вигляді, крім порошку	672,2
310520	Добрива мінеральні або хімічні із вмістом трьох поживних елементів: азоту, фосфору та калію:	613,4
711031	Родій необроблений або у вигляді порошку	600,9
760120	Алюмінієві сплави	596,9
390210	Поліпропілен	531,3
280300	Вуглець (сажа та інші форми вуглецю, не включені до інших товарних позицій)	528,5
290511	Метанол (метиловий спирт)	519,2
310210	Сечовина (карбамід)	494,3
401110	Шини та покриття пневматичні гумові нові для легкових автомобілів (включаючи вантажопасажирські автомобілі-фургони та гоночні автомобілі)	474,1

Джерело: Eurostat: International trade in goods – detailed data.

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DS-045409/default/table?lang=en>

Як видно, виявлені найбільші товарні позиції в імпорті західних країн та ЄС з РФ відповідають тим, що були проаналізовані, виходячи із загальної структури російського експорту.

Топ 15 товарних позицій в неенергетичному імпорті Великобританії з рф у 2021 р.

Код HS6	Назва товарних позицій	Імпорт, млн \$
710813	Золото у напівобробленому вигляді (бруски, дріт, стрижні та профілі; пластини; листи та смужки)	15234,4
711029	Паладій у напівобробленому вигляді	1398,6
711019	Платина у напівобробленому вигляді (бруски, дріт, стрижні та профілі; пластини; листи та смужки)	480,3
710691	Срібло у необробленому вигляді	191,8
440712	Лісоматеріали розпиляні або розколоті уздовж з ялиці та ялини	93,4
260112	Руди та концентрати залізні, неагломеровані	69,6
711021	Паладій необроблений або у вигляді порошку	68,6
310210	Сечовина (карбамід)	62,4
440131	Деревні гранули	50,5
441233	Фанера клеєна, панелі фанеровані та аналогічні матеріали з шаруватої деревини листяних порід	48,5
760110	Алюміній нелегований	36,1
440711	Лісоматеріали розпиляні або розколоті уздовж з сосни	35,9
721420	Прутки та бруски з вуглецевої сталі, що мають вм'ятини, ребра, борозни або інші рельєфи, створені під час прокатування, або ті, що зазнали кручення після прокатування	33,2
440324	Лісоматеріали необроблені з ялиці та ялини	33,1
440719	Лісоматеріали розпиляні або розколоті уздовж з хвойних порід, крім сосни, ялиці та ялини	32,5

Джерело: World Integrated Trade Solutions: Trade Data (UN Comtrade).

<http://wits.worldbank.org/WITS/WITS/AdvanceQuery/RawTradeData/QueryDefinition.aspx?Page=RawTradeData>

Топ 15 товарних позицій в неенергетичному імпорті США з рф у 2021 р.

Код HS6	Назва товарних позицій	Імпорт, млн \$
711021	Паладій необроблений або у вигляді порошку	1589,4
720110	Чавун переробний нелегований з масовою часткою 0,5 % або менше фосфору	1197,6
030614	Морожені краби	1105,9
720712	Напівфабрикати з вуглецевої сталі з масовою часткою вуглецю менш як 0,25% прямокутного поперечного перерізу	926,5
711031	Родій необроблений або у вигляді порошку	672,5
284420	Збагачений уран	645,7
760120	Алюмінієві сплави	460,1
310210	Сечовина (карбамід)	439,1
310420	Хлористий калій	397,8
441233	Фанера клеєна, панелі фанеровані та аналогічні матеріали з шаруватої деревини листяних порід	369,4
310280	Суміші сечовини та нітрату амонію у водному або аміачному розчині	283,9
710239	Алмази непромислові	269,0
720221	Феросиліцій з масовою часткою кремнію понад 55%	235,2
930630	Патрони для пістолетів та автоматів	169,0
841210	Двигуни реактивні, крім турбореактивних	162,7

Джерело: World Integrated Trade Solutions: Trade Data (UN Comtrade).

<http://wits.worldbank.org/WITS/WITS/AdvanceQuery/RawTradeData/QueryDefinition.aspx?Page=RawTradeData>

Загалом найбільшими торговими партнерами росії виступають Китай, інші країни Азії та, меншою мірою, ЄС. Найбільші поставки дорогоцінних металів рф здійснює до Великобританії, недорогоцінних металів – в Туреччину, Тайвань та білорусь, деревини – у Китай, добрив – у Бразилію, зернових – у Туреччину та Єгипет.² Тим не менше, західні країни залишаються для росії важливим ринком збуту залізорудної сировини, продукції глибокої переробки деревини, двигунів, первинних полімерів, деяких хімічних, добрив, автомобільних шин, чавуну, напівфабрикатів з вуглецевої сталі й іншої продукції, на якій спеціалізується економіка України.

Топ 15 товарних позицій в неенергетичному імпорті Канади з рф у 2021 р.

Код HS6	Назва товарних позицій	Імпорт, млн \$
310210	Сечовина (карбамід)	252,0
711029	Паладій у напівобробленому вигляді	126,3
720837	Прокат плоский з вуглецевої сталі завширшки 600 мм або більше, гарячекатаний, завтовшки 4,75 мм або більше, але не більш як 10 мм	116,4
740311	Катоди та секції катодів з рафінованої міді	107,5
401110	Шини та покриття пневматичні гумові нові для легкових автомобілів (включаючи вантажопасажирські автомобілі-фургони та гоночні автомобілі)	78,8
711031	Родій необроблений або у вигляді порошку	71,9
310540	Дигідроортофосфат амонію (фосфат моноамоній) та його суміші з гідроортофосфатом діамонію (фосфатдіамоній)	71,5
441233	Фанера клеєна, панелі фанеровані та аналогічні матеріали з шаруватої деревини листяних порід	54,8
160510	Готові або консервовані краби	51,3
710691	Срібло у необробленому вигляді	42,0
284590	Ізотопи, крім важкої води	32,9
760120	Алюмінієві сплави	24,5
310280	Суміші сечовини та нітрату амонію у водному або аміачному розчині	24,3
283325	Сульфати міді	21,0
722511	Прокат плоский із кремнієвої електротехнічної сталі текстурований з орієнтованим зерном	17,1

Джерело: World Integrated Trade Solutions: Trade Data (UN Comtrade).

<http://wits.worldbank.org/WITS/WITS/AdvanceQuery/RawTradeData/QueryDefinition.aspx?Page=RawTradeData>

Доцільно також наголосити на вкрай слабких експортних позиціях росії на західних ринках за такими товарними групами, як: скло, кераміка, цемент і вироби з них (УКТЗЕД 68–70); продукція легкої промисловості (УКТЗЕД 50–67); меблі (УКТЗЕД 94); іграшки та спортивний інвентар (УКТЗЕД 95); різні готові вироби (УКТЗЕД 96); натуральний мед (УКТЗЕД 0409); оброблені томати (УКТЗЕД 2002); фруктові соки (УКТЗЕД 2009) тощо. Обсяги російського експорту за вказаними групами товарів залишаються вкрай незначними, а ті, що наявні, спрямовуються у першу чергу до країн Азії та сусідніх пострадянських країн.

² What Russia trades with the US, China, Brazil and the world — Quartz (qz.com)

Українські виробники встигли зайняти сильні конкурентні на ринках вказаної продукції у західних і інших країнах світу, однак для них практично відсутні ніші російських поставок, які вони могли б замінити собою в ЄС, США, Великобританії та Канаді.

У **Додатку 1** детально розкриті топ-50 ключових товарних позицій за 6 знаками УКТЗЕД, щодо яких Україна має потенціал замінити російських постачальників на західних ринках у найближчій і середньостроковій перспективі.

Необхідно також зазначити, що стосовно низки виявлених товарних груп західні партнери запровадили санкції, які обмежують імпорт російської продукції. Це надає додатковий стимул для заповнення відповідних ринкових ніш товарами українського виробництва. Зокрема, у результаті ухвалення восьми пакетів санкцій ЄС обмежив імпорт з РФ за такими товарними групами:

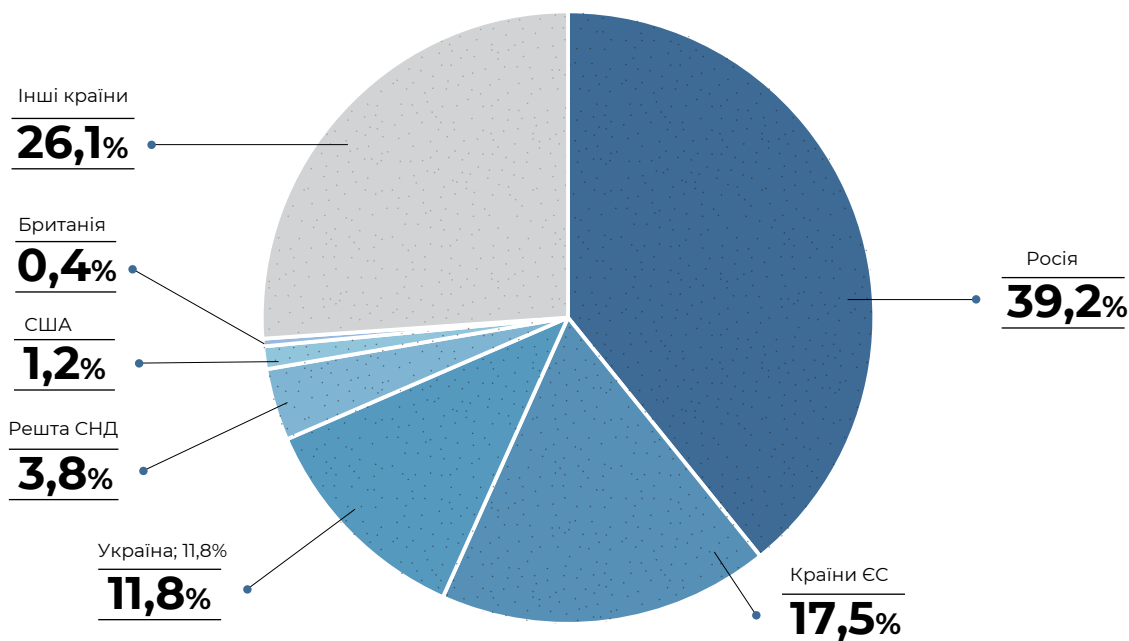
- деяка металургійна продукція (вуглецева і корозостійка сталь у первинних формах, напівфабрикати з вуглецевої сталі, дріт з нержавіючої сталі, інша легована сталь у первинних формах, дріт з інших легованих сталей; труби, трубки і профілі з ливарного чавуну);
- вугілля, нафта і нафтопродукти;
- цемент;
- гума, пластмаси, полімерні матеріали і вироби з них;
- деревина і вироби з неї (включаючи меблі);
- папір та маса з деревини;
- текстиль, взуття, вироби зі шкіри;
- керамічні вироби, вироби з каменю, цементу, азбесту, слюди й аналогічних матеріалів;
- транспортні засоби (трактори, легкові автомобілі, причепи і напівпричепи, літаки, вертольоти, яхти);
- деякі промислові машини й обладнання (двигуни, насоси, прокатні стани, сільгоспмашини, трансмісійні вали, підшипники, електричні трансформатори, лампи, холодильники, пральні машини тощо);
- спирти (включаючи горілку), лікери та інші спиртвмісні напої.

Хоча перелік підсанкційних товарів доволі широкий, не за всіма виявленими перспективними групами товарів західні партнери ввели санкції проти імпорту з РФ та РБ. Так, доцільно спрямувати зусилля торгової дипломатії на запровадження санкцій щодо чавуну, феросплавів, турбореактивних двигунів, продукції вагонобудування, хімічних добрив і товарів побутової хімії, харчових продуктів – шоколаду, рослинних олій тощо.

1.2. Товарна та географічна структура експорту білорусі

Білоруський експорт товарів у 2021 році становив 39,9 млрд дол. США. Основна його частина була спрямована до росії, на яку припало 35,0% всіх експортних поставок білорусі. Ще 3,8% товарного експорту білорусі було спрямовано в інші країни СНД. Частка поставок до України в білоруському експорті склала 11,8%. Таким чином, більше половини всього експорту білорусі припадає на пострадянські країни.

Географічна структура експорту білорусі у 2021 р.

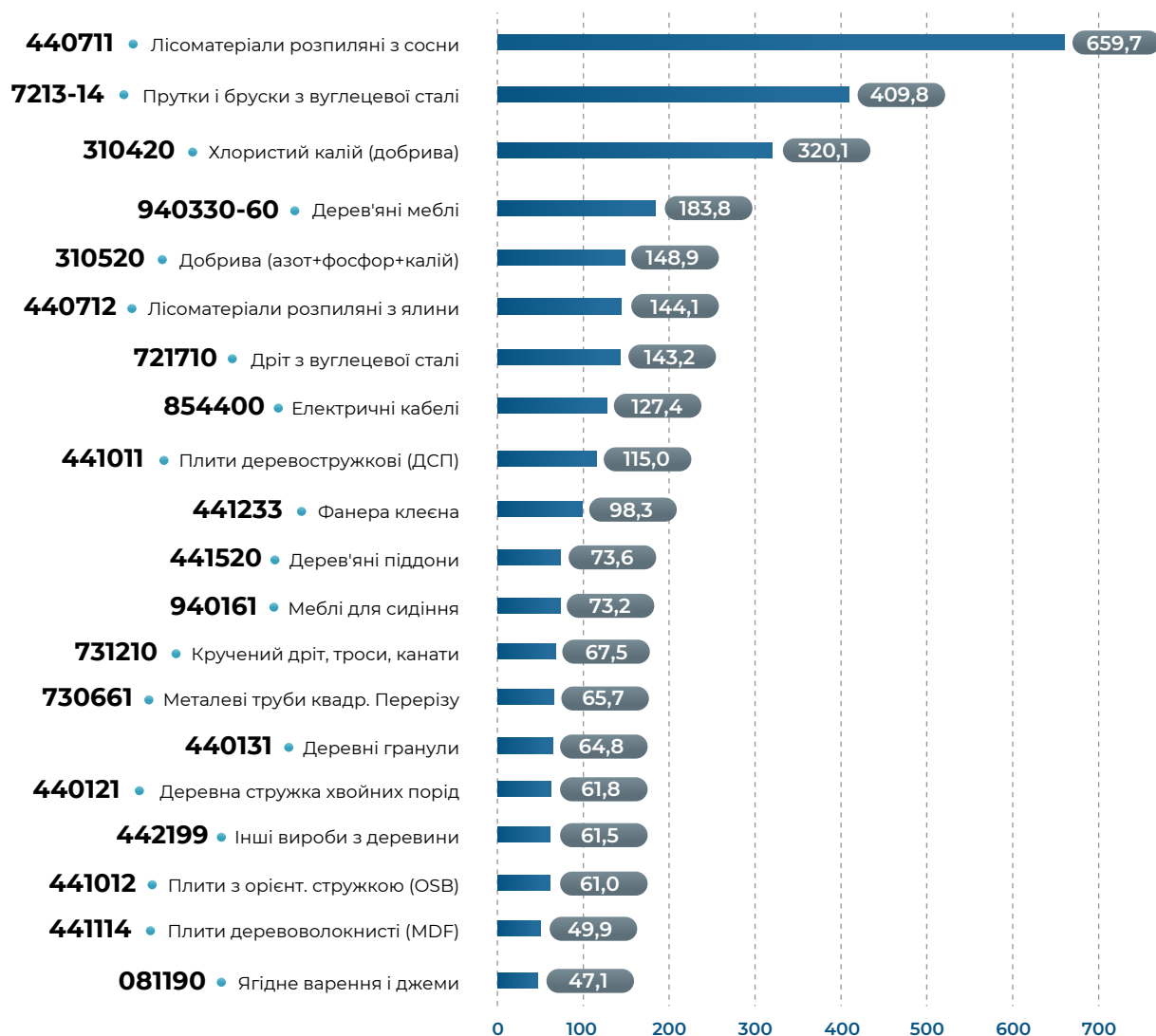
Джерело: World Integrated Trade Solutions: Trade Data (UN Comtrade).

<http://wits.worldbank.org/WITS/WITS/AdvanceQuery/RawTradeData/QueryDefinition.aspx?Page=RawTradeData>

На країни ЄС у 2021 році припало 17,5% експортних поставок білорусі. Ще 0,4% спрямовано до Великобританії, до США – 1,2%. Експорт товарів до Канади в офіційній статистиці зафіксовано в обсязі 14,0 млн дол. США. Отже, менше однієї п'ятої частини білоруського експорту спрямовується до високорозвинених країн Заходу. У 2021 році експорт товарів з білорусі до ЄС сягнув 7,0 млрд дол. США. В його структурі переважають деревина і вироби з неї (23,2%), енергетичні ресурси (20,5%), недорогоцінні метали і вироби з них (14,2%), хімічні добрива (7,7%), машинобудівна продукція (6,8%), меблі та їх частини (5,9%), полімерні матеріали, гуми, пластмаси і вироби з них (4,1%).

Аналіз дезагрегованої торгової статистики показує, що найбільше білорусь експортує до країн ЄС розпиляні лісоматеріали хвойних порід, дерев'яні меблі, ДСП, фанеру, дерев'яні піддони, деревну стружку та гранули; прутки, бруски та дріт з вуглецевої сталі, кручений дріт, канати і троси; деякі види хімічних добрив. Експорт машин й обладнання представлений передусім поставками самохідних і несамохідних залізничних та трамвайних вагонів, електричними кабелями.

Ключові статті білоруського неенергетичного експорту в ЄС у 2021 році, млн дол. США

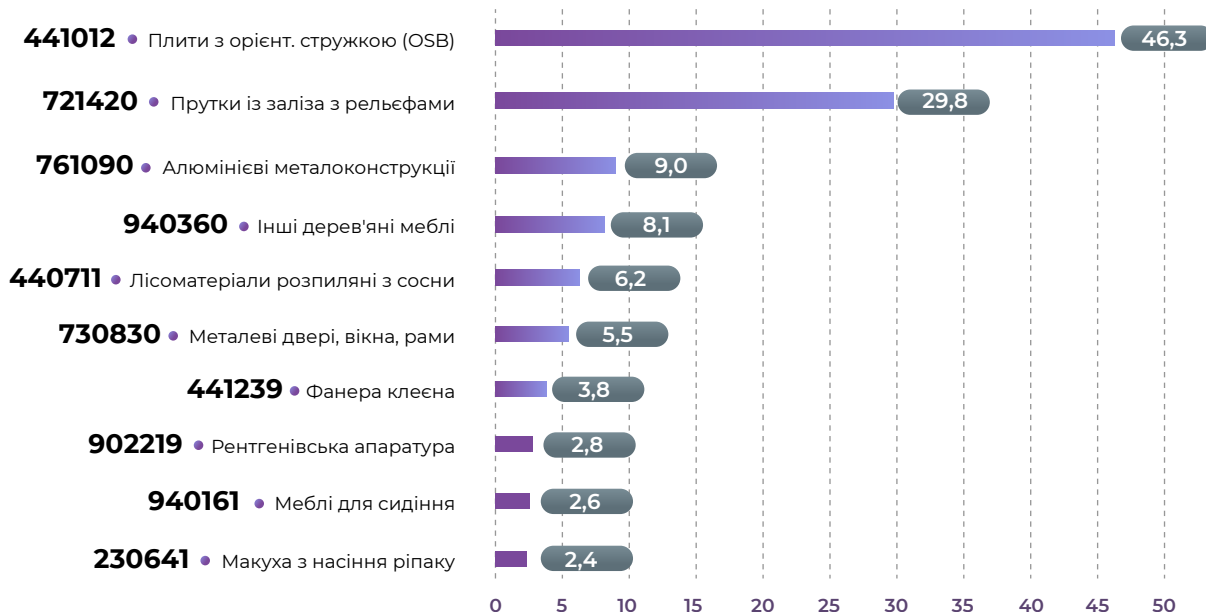
Джерело: World Integrated Trade Solutions: Trade Data (UN Comtrade).

<http://wits.worldbank.org/WITS/WITS/AdvanceQuery/RawTradeData/QueryDefinition.aspx?Page=RawTradeData>

Поряд з цим машинобудівний експорту білорусі до країн ЄС представлений тракторами, осьовими буксами до залізничних вагонів, запасними частинами до електричних трансформаторів, трансмісійними валами, вантажними авто тощо. За переважною більшістю вказаних товарних позицій, що становлять основу експорту білорусі до ЄС, українські виробники можуть забезпечити продукції вітчизняного виробництва, яка не поступатиметься якістю білоруській.

У 2021 році білорусь експортувала до Великобританії товарів на суму 147,9 млн дол. США. Основу цього експорту склали деревина і вироби з неї (41,5%). Серед інших видів товарів переважали чорні метали і вироби з них (24,9%), меблі (10,8%), алюміній (7,6%), прилади (5,3%). Експорт здійснювався всього за 386 товарними позиціями з понад 5000, які класифікує Гармонізована система кодування й опису товарів з шестизначними кодами (HS6).

■ Ключові статті білоруського неенергетичного експорту у Великобританію у 2021 році, млн дол. США

Джерело: World Integrated Trade Solutions: Trade Data (UN Comtrade).

<http://wits.worldbank.org/WITS/WITS/AdvanceQuery/RawTradeData/QueryDefinition.aspx?Page=RawTradeData>

Експорт товарів з білорусі до США у 2021 році сягнув 504,8 млн дол. США. Найбільшу частку у ньому становлять добрива, вироби з чорних металів, меблі, прилади та деревообробна продукція. Як і експорт до Великобританії поставки з білорусі до Сполучених Штатів також залишаються слабо диверсифікованими – експорт здійснювався лише за 436 товарними позиціями.

■ Ключові статті білоруського неенергетичного експорту до США у 2021 році, млн \$

Джерело: World Integrated Trade Solutions: Trade Data (UN Comtrade).

<http://wits.worldbank.org/WITS/WITS/AdvanceQuery/RawTradeData/QueryDefinition.aspx?Page=RawTradeData>

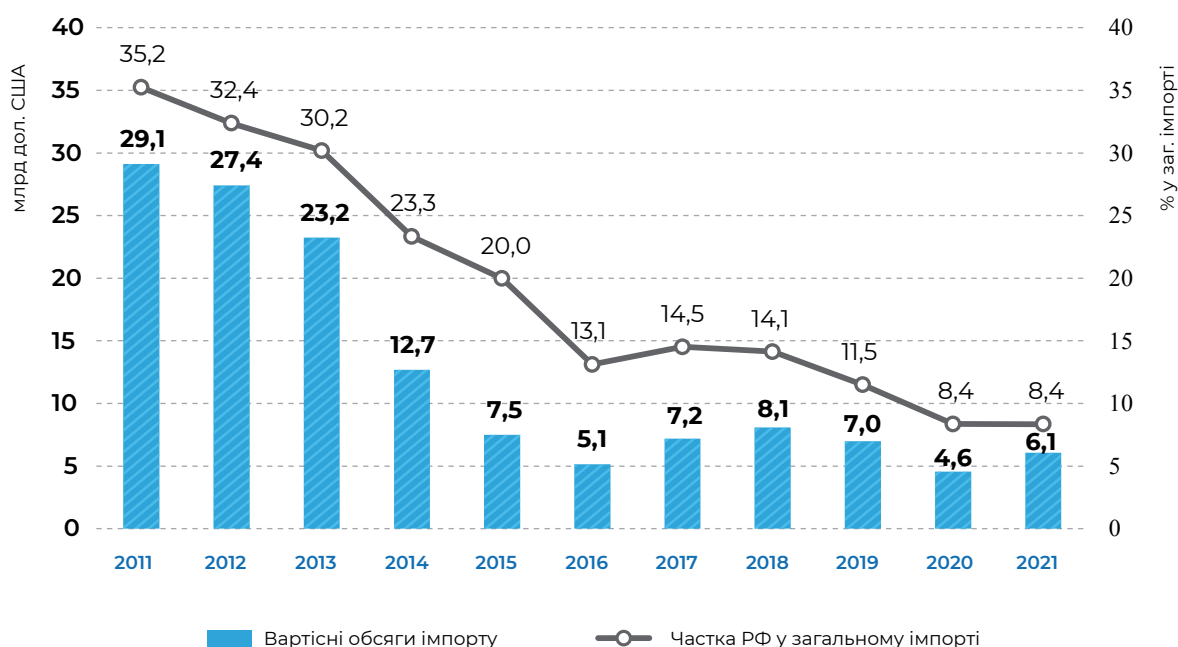
У Додатку 2 детально розкриті топ-35 ключових товарних позицій за шістьма знаками УКТЗЕД, щодо яких Україна має потенціал замінити білоруських постачальників на ринках ЄС, Британії, США і Канади у найближчій і середньостроковій перспективі.

Розділ 2. Аналіз імпорту України з росії та білорусі

2.1. Аналіз імпорту України з росії

Імпорт до України з рф почав поступово зменшуватися ще з 2012 р. Подальша Окупація росією АР Крим та розгортання нею бойових дій на території ОРДЛО призвели до стрімкого скорочення торгових відносин між сторонами. Однак потреба в енергетичних ресурсах (передусім нафті та кам'яному вугіллі) разом із збереженою імпортозалежністю у деяких інших секторах зберігали імпорتنі товаропотоки з рф в Україну до початку широкомасштабного вторгнення. В цілому імпорт товарів в Україну з рф протягом 2011–2021 років зменшився у 4,8 раза, з 29,1 млрд до 6,1 млрд дол. США, частка рф у товарному імпорті України скоротилась з 35,2 до 8,4%.

Динаміка імпорту товарів в Україну з рф у 2011–2021 роках

Джерело: Державна служба статистики України.
<https://ukrstat.gov.ua>

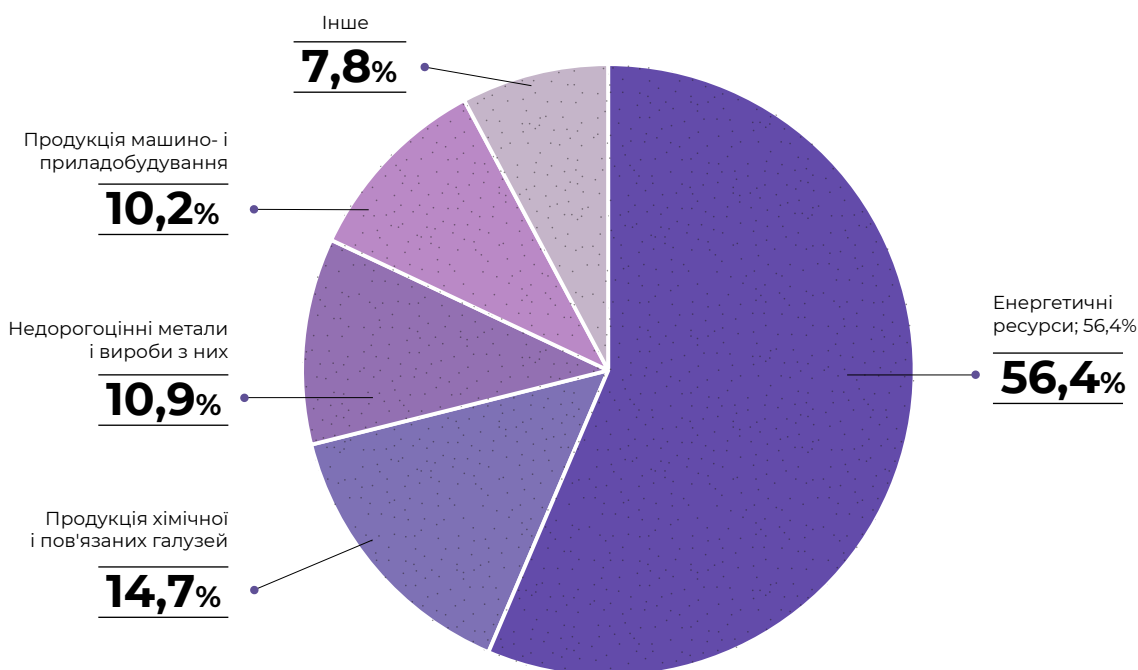
У 2021 році енергетичні ресурси становили більшість товарного імпорту в Україну з рф (56,4%). У цьому імпорті переважали сирі нафтопродукти (середні і важкі дистилляти нафти), антрацит і коксівне вугілля, пропан у зрідженому стані, а також кокс з кам'яного вугілля. Всього Україною імпортовано енергоресурсів з рф на суму 3,4 млрд дол. США у 2021 році.

Окремо слід зупинитися на імпорті природного газу, який не входить в офіційну українську і міжнародну статистику через документальне оформлення поставок у вигляді реверсу з країн ЄС, однак фактично надходить з території рф. Використання такого механізму одержання газу скоро може бути заблоковано через енергетичні санкції та відмову країн ЄС від використання російського газу.

У 2021 році Україна імпортувала 5,33 млн т (3,16 млрд м³) природного газу вартістю у понад 3,4 млрд дол. США. Офіційно всі ці поставки надходили через віртуальний реверс з країн ЄС та Великобританії. Порівняно з 2020 р. (9,14 млрд м³) імпорт газу скоротився майже у три рази, основною причиною чого було різке зростання цін на нього у другій половині 2021 року. Імпорт газу з ЄС у I кв. 2022 р. збільшився порівняно з аналогічним періодом минулого року приблизно на 30%.³

Серед неенергетичних товарів в українському імпорті з рф найбільше була представлена продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (14,7% від загальних обсягів імпорту), недорогоцінні метали та вироби з них (10,9%), продукція машино- і приладобудування (10,2%). Частка решти товарів в імпорті з рф становила 7,8%.

Товарна структура імпорту в Україну з рф у 2021 р.

Джерело: Державна служба статистики України.

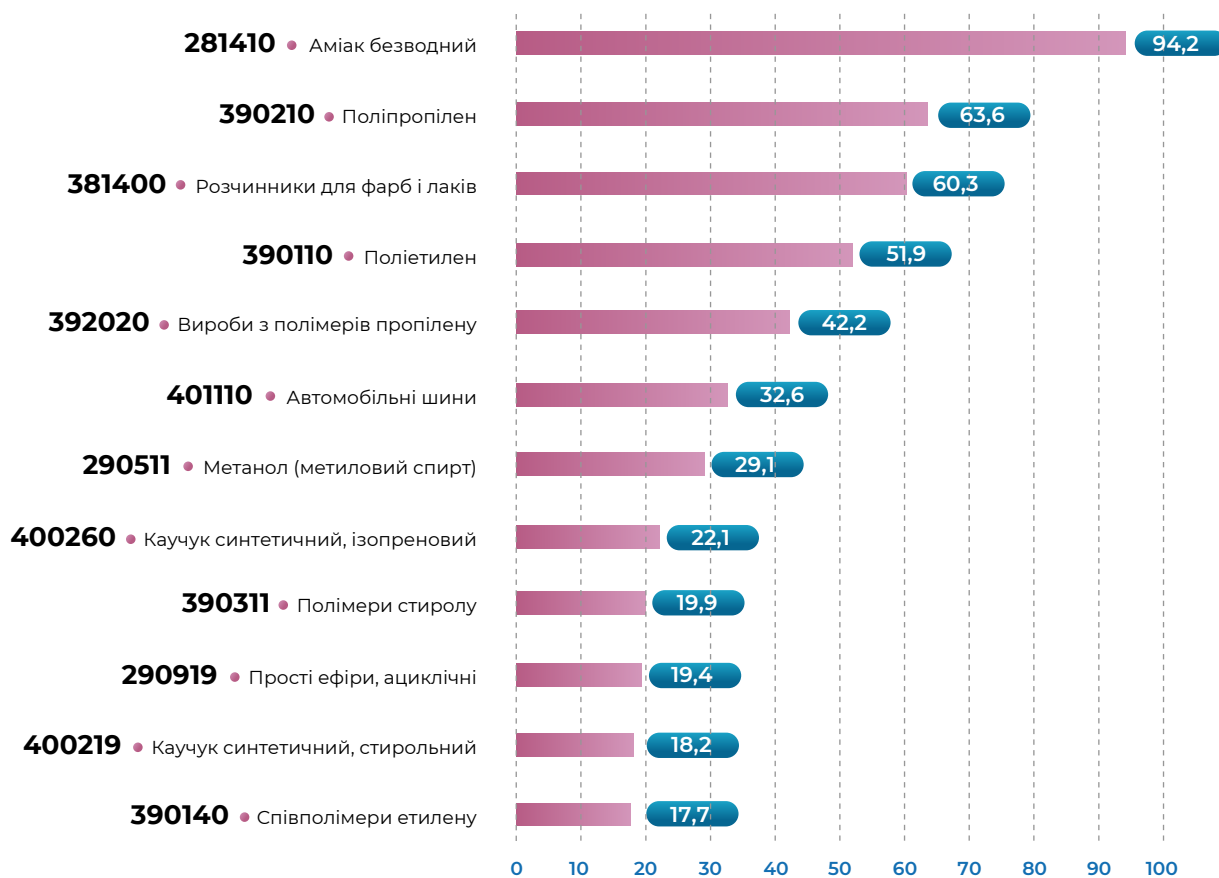
<https://ukrstat.gov.ua>

Серед продукції хімічної та пов'язаних з нею галузей Україна найбільше імпортувала з рф у 2021 р. безводного аміаку (код УКТ ЗЕД 2814 10) та різних полімерів у первинних формах, а саме – поліпропілен (3902 10), поліетилен (3901 10), полімери стиролу (3903 11), співполімери етилену (3901 40) та різноманітні вироби з полімерів пропілену (3920 20).

Помітну частку в імпорті склав також синтетичний каучук кількох видів – стирольний (4002 19) й ізопренові (4002 60). Також були наявні у значній кількості шини для легковий авто, розчинники для лаків та фарб, метиловий спирт і прості ефіри.

³ Більш детально про виробництво, споживання та імпорт природного газу в Україні у I кварталі 2022 року див. у коментарі Національного інституту стратегічних досліджень Споживання, видобуток, імпорт і транзит газу в Україні в першому кварталі 2022 року | Національний інститут стратегічних досліджень (niss.gov.ua)

Ключові статті українського імпорту продукції хімічної і пов'язаних з нею галузей з РФ у 2021 році, млн дол. США

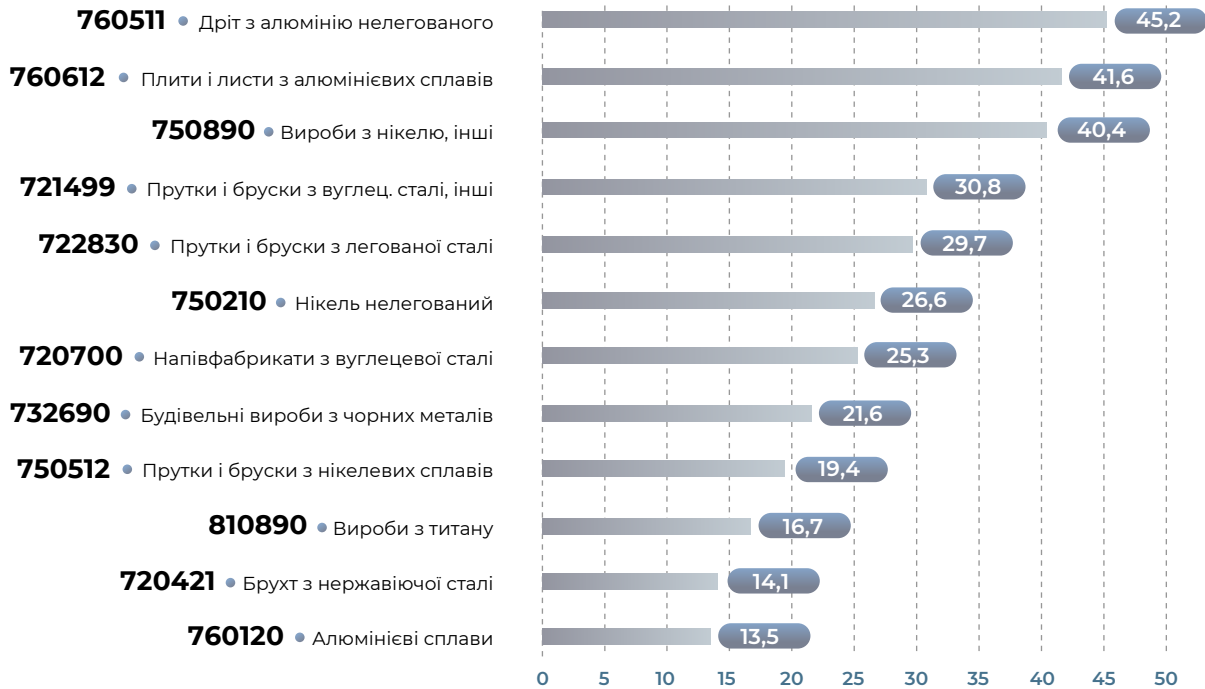
Джерело: Державна служба статистики України.
<https://ukrstat.gov.ua>

Імпорт металургійної продукції в Україну з РФ представлених здебільшого кольоровими металами і виробами з них, зокрема у 2021 році переважали нікель, прутки і бруски з нікелевих сплавів та різноманітні вироби з нікелю; алюмінієві сплави, пластини, плити і стрічки з цих сплавів та дріт з нелегованого алюмінію; прутки, бруски, профілі, плити, пластини, фольга, труби й інші вироби з титану.

Поряд з цим вагому частку в імпорті України з РФ склали напівфабрикати з вуглецевої сталі, прутки, бруски і профілі з легованої сталі, а також різні вироби з чорних металів (драбини, піддони, барабани для дроту й кабелів, гаки, жолоби, стрем'янки й інші аналогічні вироби, які використовуються у будівельній галузі).

Імпорт машинобудівної продукції в Україну з Росії у 2021 році був значною мірою сконцентрований на неопромінених паливних твелах (код УКТ ЗЕД 8401 30) для атомних електростанцій. Паливні твела в АЕС залишаються критичним фактором імпортої залежності України від РФ, адже міжнародну торгівлю цією продукцією дозволено лише тим країнам, які мають офіційний ядерний статус. А технологічні процеси вітчизняних АЕС досі дозволяють використання тільки російських твел.

Ключові статті українського імпорту недорогоцінних металів і виробів з них з рф у 2021 році, млн дол. США

Джерело: Державна служба статистики України.

<https://ukrstat.gov.ua>

Таким чином, для України важливо забезпечити технологічну модернізацію на АЕС у найкоротші терміни, щоб уможливити використання твел американського, британського чи французького виробництва. У 2021 році на рф припадала третина українського імпорту неопромінених паливних твел.

Ключові статті українського імпорту продукції машино- і приладобудування з рф у 2021 році, млн дол. США

Джерело: Державна служба статистики України.

<https://ukrstat.gov.ua>

Серед іншої машинобудівної продукції в імпорті України з росії у 2021 році значну частку становили побутові пральні машини й холодильники, а також холодильні вітрини та прилавки для роздрібно́ї торгівлі. Вочевидь, цей імпорт здійснювався дочірніми підприємствами західних компаній, які, імовірно, уже залишили (або невдовзі залишать) російський ринок.

Помітну частку в імпорті до України з рф займає також деяке автомобільне обладнання – кузови для легкових автомобілів, двигуни внутрішнього згорання і частини до них, автомобільні колеса. Наявні також запчастини для будівельного та гірничого обладнання (обладнання для сортування, просіювання, сепарації, ґрунту, каміння, руд чи інших мінеральних копалин; обладнання для агломерації цементу, гіпсових матеріалів, керамічних паст тощо). На росію у 2021 році також припало 67,0% імпорту Україною частин до турбореактивних двигунів.

Важливо зазначити, що хоча у 2021 році Україна імпортувала з росії всього 105 вантажних залізничних вагонів (код 8606 за УКТЗЕД), у попередні роки відповідні поставки були значно більшими. Так, у 2020 році імпортовано 524 вантажні вагони, у 2019 р. – 3011 вагонів, у 2018 р. – 3804 вагони, у 2017 р. – 3100 вагонів. Цей імпорт складають переважно вживані вагони, термін амортизації яких завершився. Ввезення цієї дешевої продукції з високим ступенем зношеності значною мірою перешкоджало відновленню вітчизняного вагонобудування.

Серед іншої продукції, яка у значний обсягах імпортувалась в Україну з рф у 2021 році, слід відмітити:

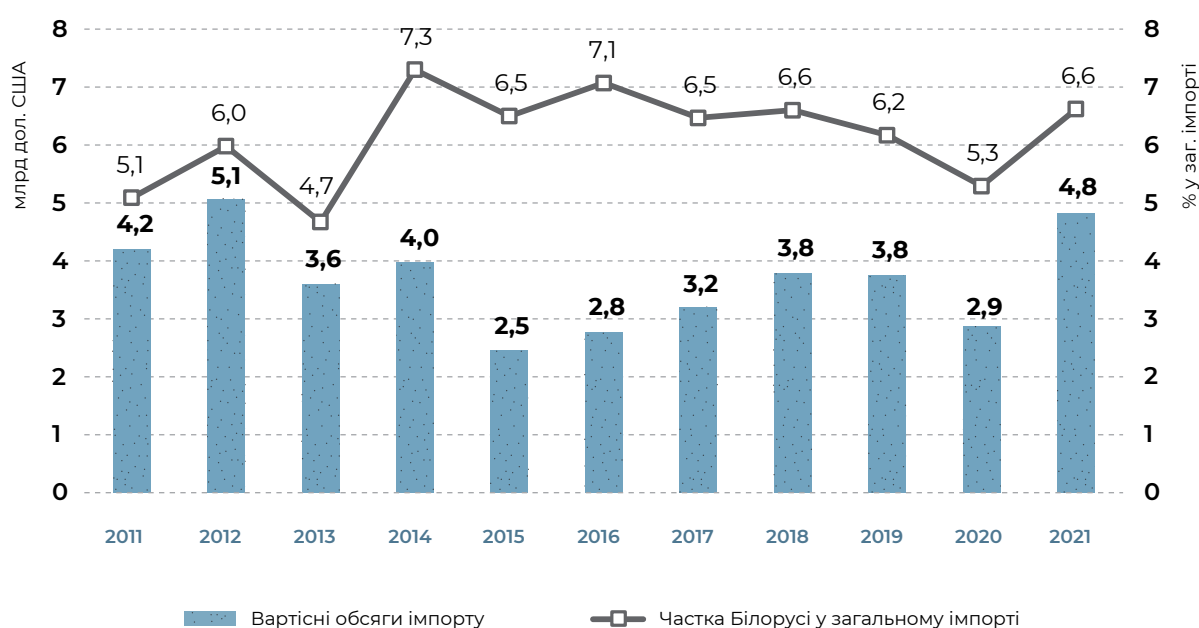
- 7005 29** скло неармоване, нетоноване, без поглинального чи відбивального шару (обсяг імпорту: 24,5 млн дол. США; 62,6 тис. т). На росію припало 27,4% річного імпорту України за даною товарною позицією;
.....
- 9619 00** гігієнічні прокладки і тампони, дитячі пелюшки і підгузки та аналогічні вироби, з будь-якого матеріалу (обсяг імпорту: 18,9 млн дол. США; 5,9 тис. т);
.....
- 4703 29** целюлоза деревинна, напіввибілена або вибілена, з листяних порід (обсяг імпорту: 13,9 млн дол. США; 27,4 тис. т). На росію припало 92,7% річного імпорту України за даною товарною позицією;
.....
- 2503 00** сірка всіх видів, крім сірки сублімованої, осажденої та колоїдної (обсяг імпорту: 13,8 млн дол. США; 97,9 тис. т). На росію припало 43,3% річного імпорту України за даною товарною позицією;
.....
- 4811 59** папір та картон з покриттям, просочений або покритий шаром пластмаси, крім покритих клеєм (обсяг імпорту: 12,0 млн дол. США; 3,8 тис. т).

У Додатку 3 підсумовані топ-50 товарних позицій за шістьма знаками УКТЗЕД, щодо яких Україні необхідно невідкладно знайти шляхи імпортозаміщення поставок з росії.

2.2. Аналіз імпорту України з білорусі

Динаміка імпорту з білорусі протягом 2011–2021 рр. відображає загальний стан зовнішньоторговельних відносин України у цей період. Імпорт товарів досяг піку у 2012 році на рівні 5,1 млрд дол. США, далі скоротився до 2,5 млрд у кризовому 2015 році та поступово збільшився до 3,8 млрд у 2018–2019 роках. Під час кризи, пов'язаної з протидією поширенню COVID-19 обсяги імпорту з білорусі впали до 2,9 млрд, однак у посткризовий 2021 рік відскочили до 4,8 млрд завдяки росту цін на енергетичні ресурси, що становлять значну частку цих поставок. Загалом частка білорусі у загальному товарному імпорті України у 2011–2021 рр. зросла з 5,1 до 6,6%.

Динаміка імпорту товарів в Україну з білорусі у 2011–2021 рр.

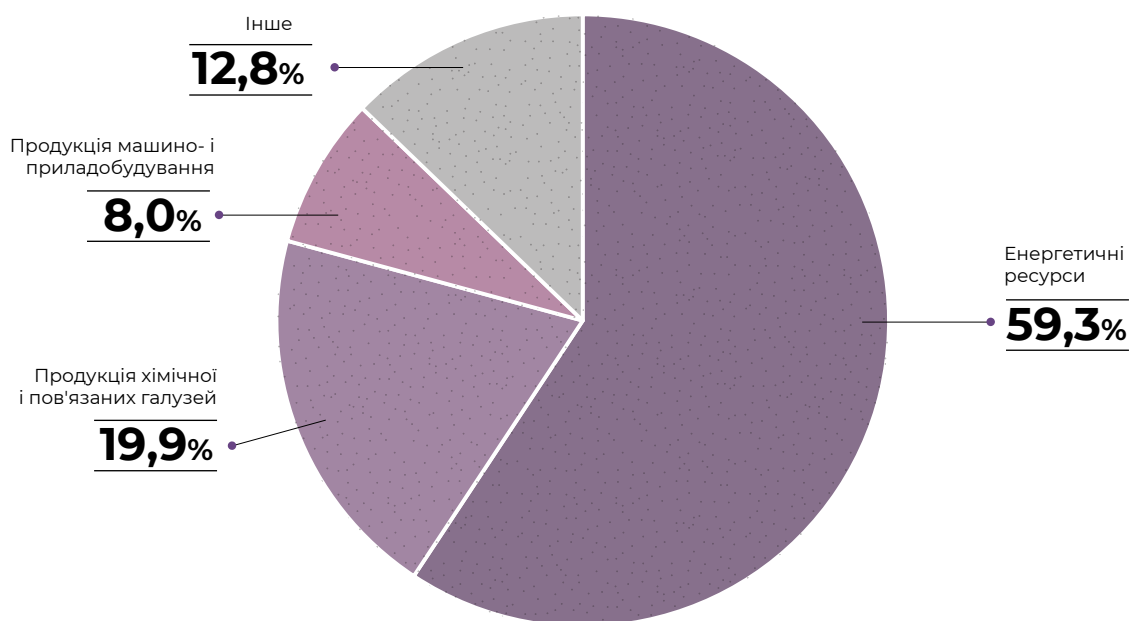
Джерело: Державна служба статистики України.

<https://ukrstat.gov.ua>

Енергетичні ресурси становили 59,3% імпорту України з білорусі у 2021 р. Переважно це нафтопродукти (бензин, дизельне паливо, важкі дистилати), бітум нафтовий, пропан і бутан. Всього імпорт енергоресурсів з білорусі до України становив майже 2,8 млрд дол. США у 2021 році.

Іншими найбільшими товарними категоріями, за якими відбувався імпорт з білорусі, були продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості та продукція машинобудування. Частка хімічної продукції становила 19,9%, тоді як машинобудівної – 8,0%. Серед решти товарів в імпорті виділялася продукція деревообробної, скляної, металургійної промисловості, деякі продукти обробки неметалевої мінеральної сировини.

Товарна структура імпорту в Україну з білорусі у 2021 р.

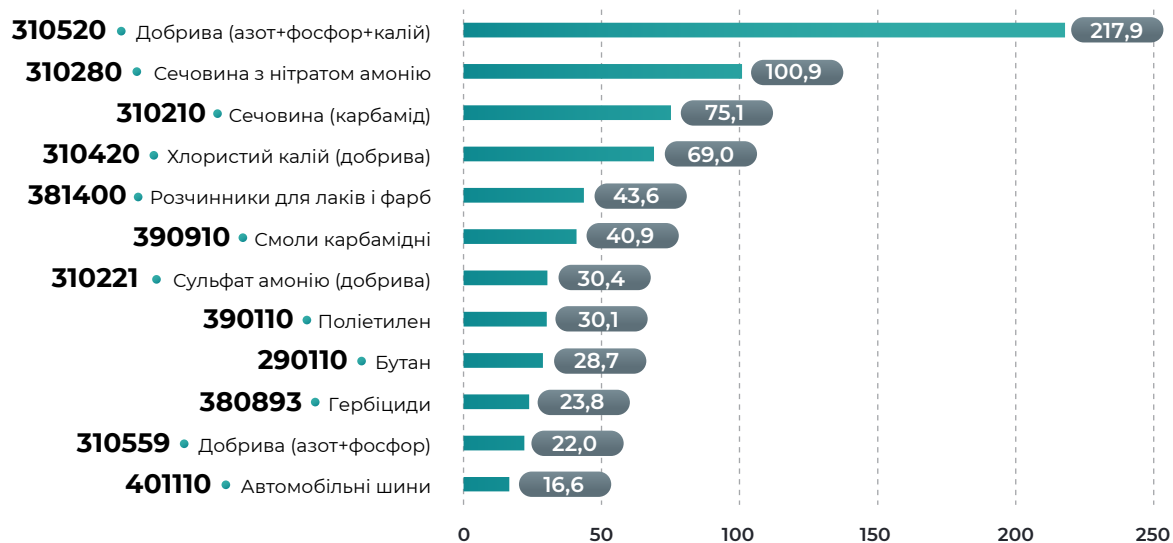

Джерело: Державна служба статистики України.

<https://ukrstat.gov.ua>

Основу імпорту хімічної продукції з білорусі у 2021 році склали добрива – з вмістом трьох (азот, фосфор, калій) та двох (азот, фосфор) активних діючих речовин, сечовина у чистому вигляді й перемішена з нітратом амонію, хлористий калій, сульфат амонію, а також засоби захисту рослин – гербіциди. Всього імпорт добрив з білорусі становив 533,6 млн дол. США і склав 58,6% від імпорту всієї хімічної продукції в Україну з цієї країни у 2021 році. Поряд з добривами наявний значний імпорт розчинників для лаків та фарб, карбамідних смол, поліетилену та шин для легкових автомобілів.

Ключові статті українського імпорту продукції хімічної і пов'язаних з нею галузей з білорусі у 2021 р., млн дол. США

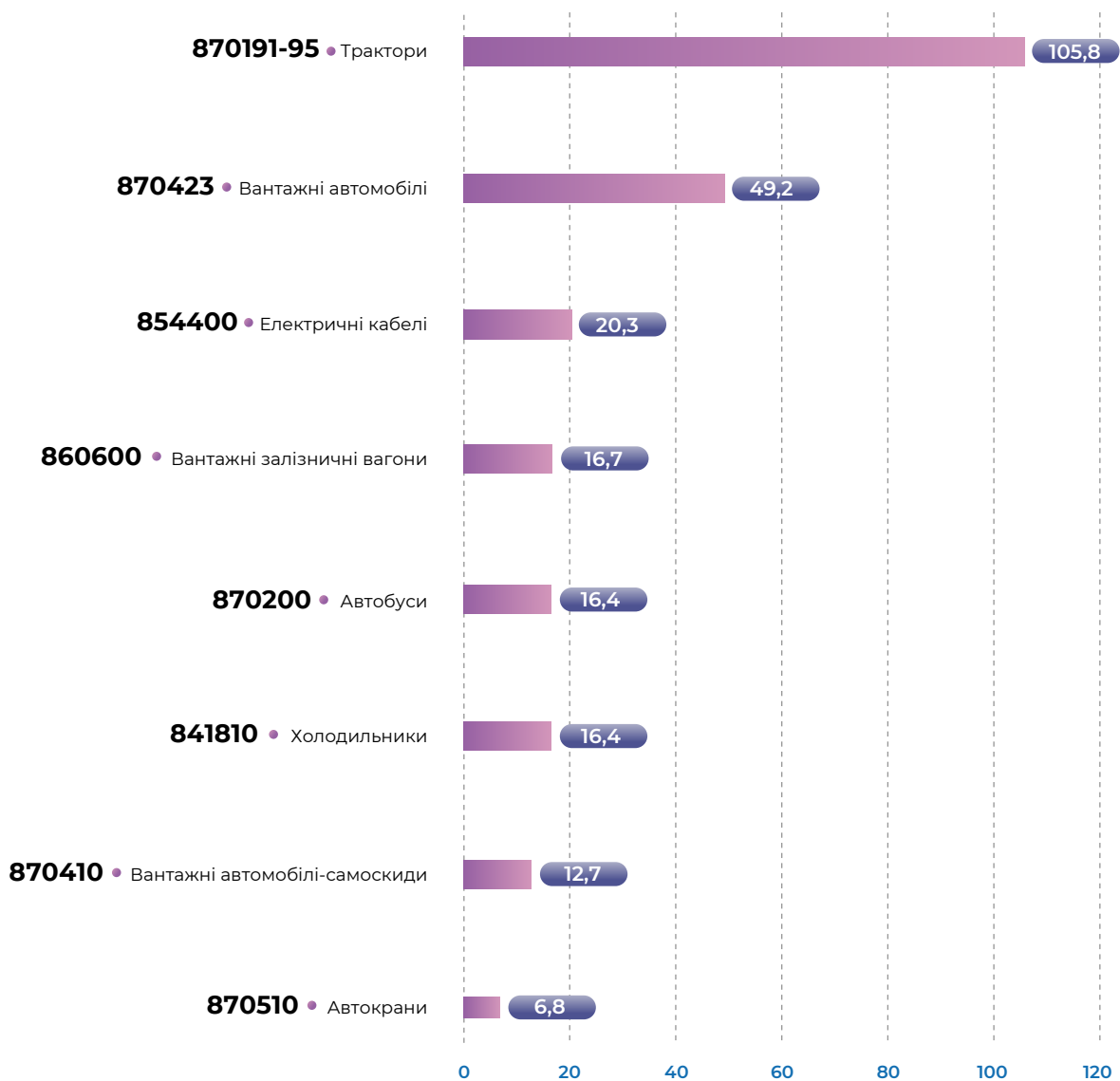
Джерело: Державна служба статистики України.

<https://ukrstat.gov.ua>

Імпорт машинобудівної продукції в Україну з білорусі зосереджений на тракторах, автобусах, вантажних залізничних вагонах та вантажних автомобілях різного призначення (фури, самоскиди, автокрани тощо). Поряд з цим наявний деякий імпорт електричних кабелів та холодильного обладнання. Слід зазначити, що поставки продукції машинобудування з білорусі не становлять переважної частки в імпорті за вказаними товарними позиціями. Так, у 2021 році Україна ввезла з білорусі 6,5 тис. тракторів, тоді як загальний їх імпорт склав 79,4 тис. (частка білоруського імпорту у загальному – 8,2%).

Найбільшим постачальником тракторів в Україну (код УКТ ЗЕД 8701) виявився КНР, звідки імпортовано 54,4 тис. одиниць (68,6%). Імпорт автокранів з білорусі склав 78 одиниць, загальний – 259 одиниць (частка білорусі – 30,1%).

Ключові статті українського імпорту продукції машино- і приладобудування з білорусі у 2021 р., млн дол. США

Джерело: Державна служба статистики України.
<https://ukrstat.gov.ua>

Імпорт автобусів за товарною групою 8702 УКТЗЕД (моторні транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше) з білорусі в Україну у 2021 р. склав 170 одиниць (близько 10,0% від загального імпорту за цією групою товарів), тоді які ще у 2020 р. Україна імпортувала з білорусі 307 автобусів, частка яких у загальному імпорті цієї продукції становила 20,5%. У попередні роки статистика фіксує стабільний імпорт з білорусі від двох до трьох сотень автобусів щорічно.

Серед іншої продукції, яка у значних обсягах імпортувалась в Україну з білорусі у 2021 році, слід відмітити:

- 4411 12-14** деревоволокнисті плити середньої густини (MDF) різної товщини (обсяг імпорту: 72,8 млн дол. США; 156,8 тис. т). На білорусь припало 52,7% річного імпорту України за даними товарними позиціями;
.....
- 4412 33** фанера клеєна з деревини листяних порід (обсяг імпорту: 30,1 млн дол. США; 31,9 тис. т). На білорусь припало 70,3% річного імпорту України за даними товарними позиціями;
.....
- 7005 29** скло неармоване, нетоноване, без поглинального чи відбивального шару (обсяг імпорту: 27,6 млн дол. США; 86,7 тис. т). На білорусь припало 34,2% річного імпорту України за даною товарною позицією;
.....
- 7308 90** металоконструкції з чорних металів (обсяг імпорту: 22,8 млн дол. США; 9,9 тис. т).
.....
- 6807 10** вироби з асфальту в рулонах (обсяг імпорту: 13,0 млн дол. США; 30,7 тис. т). На білорусь припало 76,2% річного імпорту України за даною товарною позицією;
.....
- 6810 11** будівельні блоки і цегла з цементу (обсяг імпорту: 10,7 млн дол. США; 273,5 тис. т). На білорусь припало 96,7% річного імпорту України за даною товарною позицією.

У Додатку 4 підсумовані товарні групи за 6 знаками УКТЗЕД, щодо яких Україні слід невідкладно знайти шляхи імпортозаміщення поставок з білорусі.

Висновки

У торгових відносинах з ЄС, Британією, США та Канадою РФ зберігає яскраво виражену сировинну структуру експорту з переважанням вуглеводнів, дорогоцінних металів, залізорудної сировини та зернових культур, металообробку тощо. Стосовно переробної продукції, наявної у цих товаропотоках, українські виробники зберігають потужний виробничо-експортний потенціал, щоб замінити російські товари на ринках країн Заходу за низкою галузей промисловості, передусім у металургійній, хімічній, харчовій, машинобудівній та деревообробній. Це такі товарні позиції, як:

- машинобудування: турбореактивні двигуни і частини до них, залізничні і трамвайні пасажирські вагони;
- металургія: чавун, феросплави, напівфабрикати з вуглецевої сталі, плоский гарячекатаний прокат, прутки, бруски і профілі з вуглецевої сталі;
- харчова промисловість: соняшникова та ріпакова олія, соєві боби, шоколад, горілка;
- хімічна продукція: добрива (сечовина, азотні, калійні тощо), мийні засоби та пральні порошки, полімери етилену і вінілхлориду, автомобільні шини;
- деревообробка: деревоволокнисті плити (MDF), деревостружкові плити (ДСП), плити з орієнтованою стружкою (OSB), фанера клеєна з листяних порід дерев, розпиляні лісоматеріали з хвойних порід дерев, дерев'яні меблі.

Зовнішньоторговельні відносини білорусі з країнами Заходу розвинуті слабо, проте у деяких нішах українські товаровиробники теж можуть замінити білоруських. Це зокрема, розпиляні лісоматеріали хвойних порід дерев, фанера клеєна, дерев'яні меблі, залізничні і трамвайні пасажирські вагони, добрива, дріт з вуглецевої сталі, канати, троси й дріт з чорних металів тощо. Не за всіма виявленими перспективними групами товарів західні партнери ввели санкції проти імпорту з РФ та РБ, хоча перелік підсанкційних товарів доволі широкий. Зокрема, доцільно спрямувати зусилля торгової дипломатії на запровадження санкцій щодо чавуну, феросплавів, турбореактивних двигунів, продукції вагонобудування, хімічних добрив і товарів побутової хімії, харчових продуктів – шоколаду, рослинних олій тощо.

Перед Україною постає виклик подолати імпорتنу залежність від Росії та Білорусі, у першу чергу, в енергетичній галузі. Поряд з цим важливо відмовитись від імпорту неопромінених паливних твел з РФ. Також значну частку в імпорті з Росії мають низка первинних полімерів, синтетичний каучук, кольорові метали і вироби з них (нікель, алюміній, титан), деякі вироби з вуглецевої сталі і чорних металів, целюлоза, сірка.

Україна продовжує покладатися на імпорт низки різноманітних хімічних та мінеральних добрив з Білорусі, а також ряду вантажних автомобілів, автобусів, тракторів, MDF, фанери, листового скла.

Насамкінець слід зазначити, що проти РФ Україна ввела торговельне ембарго, заборонивши як імпорт (Постанова КМУ «Про застосування заборони ввезення товарів з російської федерації» від 9 квітня 2022 р. № 426), так і експорт (Постанова КМУ «Про заборону вивезення товарів з України на митну територію російської федерації» від 27 вересня 2022 р. № 1076). Водночас по відношенню до Білорусі досі не застосовано жодних аналогічних заходів. Державна митна служба фіксує проникнення до України продукції білоруського виробництва після початку широкомасштабного вторгнення. Відтак доцільним вбачається визначити, чи є необхідним запровадження торгового ембарго проти Білорусі.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Топ 50 товарних позицій, що постачаються з рф до країн ЄС, Великобританії, США, Канади та можуть бути заміщені продукцією українського виробництва у поточній або середньостроковій перспективі (за даними 2021 року)

№ з/п	Код HS6	Назва товарної позиції	Експорт в ЄС і Британію		Експорт у США і Канаду	
			млн \$	тис. т	млн \$	тис. т
1	071310	Горох	121,6	378,6	9,0	17,1
2	100199	Пшениця м'яка	144,7	430,1	-	-
3	100590	Кукурудза	133,6	472,1	-	-
4	120490	Насіння льону	188,7	98,3	-	-
5	220860	Горілка	122,0	35,5	24,8	3,5
6	230320	Буряковий жом та інші відходи і залишки від виробництва цукру	197,6	767,3	-	-
7	230630	Макуха з насіння соняшника	236,4	779,2	-	-
8	260111	Руди та концентрати залізні, неагломеровані	369,5	2054,9	-	-
9	260112	Руди та концентрати залізні, агломеровані	1766,7	8696,3	11,9	39,2
10	310210	Сечовина (карбамід)	556,7	1260,3	691,1	1704,8
11	310240	Суміші нітрату амонію з карбонатом кальцію або іншими неорганічними речовинами, що не є добривами:	68,1	235,0	-	-
12	310420	Хлористий калій (добрива)	236,1	746,2	397,8	1207,1
13	310520	Добрива мінеральні або хімічні із вмістом трьох поживних елементів: азоту, фосфору та калію	642,9	1729,4	-	-
14	310530	Гідроортофосфат діамонію (фосфатдіамоній) - добрива	258,7	495,3	17,9	27,4
15	390120	Поліетилен з відносною густиною 0,94 або більше	207,0	147,0	-	-
16	390210	Поліпропілен	517,6	352,4	3,7	1,5
17	392020	Плити, листи, плівки, стрічки та пластини з полімерів пропілену	97,4	47,0	-	-
18	401110	Шини та покриття пневматичні гумові нові для легкових автомобілів (включаючи вантажопасажирські автомобілі-фургони)	485,4	103,9	122,2	22,6
19	401120	Шини та покриття пневматичні гумові нові для автобусів та вантажних автомобілів	136,6	40,5	24,2	6,1
20	440121	Деревина паливна у вигляді колод, полін, хмизу, гілок, сучків тощо; деревна тріска або стружка; тирса, тріска, стружка, уламки та відходи деревини та скрап хвойних порід	115,9	1781,3	-	-
21	440131	Деревні гранули	362,4	2263,7	-	-
22	440711	Лісоматеріали розпиляні або розколоті уздовж з сосни	297,1	505,8	13,4	19,7
23	440712	Лісоматеріали розпиляні або розколоті уздовж з ялиці або ялини	927,1	1395,8	41,9	61,1
24	440719	Лісоматеріали розпиляні або розколоті уздовж з деревени хвойних порід, крім сосни і ялини	381,7	615,4	0,3	0,5
25	440910	Пилопродукція з деревини (включаючи дощечки та фриз для паркетного покриття підлоги, незібрані) з хвойних порід	129,9	120,2	3,1	2,2

26	441012	Плити деревостружкові, плити з орієнтованою стружкою (OSB)	84,4	127,4	49,2	66,6
27	441233	Фанера клеєна, що має хоча б один зовнішній шар з деревини листяних порід	772,4	794,7	424,2	364,1
28	441899	Вироби столярні, інші	70,7	51,0	-	-
29	442199	Інші вироби з деревини	100,4	86,6	4,3	1,7
30	680710	Вироби з асфальту у рулонах	113,0	243,9	2,5	2,8
31	701090	Банки скляні для упакування товарів або консервування	85,1	224,6	-	-
32	720110	Чавун переробний нелегований з масовою часткою 0,5% або менше фосфору	379,3	820,4	1197,9	2067,4
33	720221	Феросиліцій	-	-	235,2	59,8
34	720711	Напівфабрикати з вуглецевої сталі з масовою часткою вуглецю менш як 0,25% прямокутного (включаючи квадратний) поперечного перерізу, ширина якого менша, ніж подвійна товщина	300,5	487,2	-	-
35	720712	Напівфабрикати з вуглецевої сталі з масовою часткою вуглецю менш як 0,25% прямокутного (крім квадратного) поперечного перерізу	2791,3	3747,9	926,5	1213,1
36	720837	Прокат плоский з вуглецевої сталі завширшки 600 мм або більше, гарячекатаний у рулонах, без подальшого оброблення, завтовшки 4,75-10 мм	387,6	442,9	116,4	84,7
37	720838	Прокат плоский з вуглецевої сталі завширшки 600 мм або більше, гарячекатаний у рулонах, без подальшого оброблення, завтовшки 3-4,75 мм	441,7	504,8	-	-
38	720839	Прокат плоский з вуглецевої сталі завширшки 600 мм або більше, гарячекатаний у рулонах, без подальшого оброблення, завтовшки менш як 3 мм	758,4	881,1	-	-
39	720851	Прокат плоский з вуглецевої сталі завширшки 600 мм або більше, гарячекатаний не у рулонах без подальшого оброблення завтовшки понад 10 мм	197,7	260,3	-	-
40	721049	Прокат плоский з вуглецевої сталі завширшки 600 мм або більше, оцинкований іншим способом ніж електролітично	447,9	377,3	13,6	9,7
41	721070	Прокат плоский з вуглецевої сталі завширшки 600 мм або більше пофарбований, лакований або покритий пластмасою	76,6	60,7	-	-
42	721391	Прутки та бруски гарячекатані, вільно укладені в бунти, вироблені з вуглецевої сталі круглого поперечного перерізу діаметром менш як 14 мм	202,5	284,7	-	-
43	721420	Прутки та бруски з вуглецевої сталі що мають вм'ятини, ребра, борозни або інші рельєфи, створені під час прокатування, або ті, що зазнали кручення після прокатування	200,9	299,5	8,9	12,3
44	721550	Інші прутки і бруски з вуглецевої сталі без подальшого оброблення, крім холодного деформування або оброблення в холодному стані	134,2	150,5	-	-
45	721710	Дріт з вуглецевої сталі неплакований або непокритий, шліфований або нешліфований	67,3	76,0	0,9	1,1
46	722830	Інші прутки та бруски без подальшого оброблення після гарячого прокатування, гарячого волочіння або пресування	143,6	203,6	-	-
47	722850	Інші прутки та бруски холодного деформування або оброблення у холодному стані, без подальшого оброблення:	195,5	196,5	0,6	0,3

48	722990	Дріт з інших легованих сталей	136,9	137,4	-	-
49	730890	Металоконструкції та їх частини з чорних металів, інші	56,8	29,3	0,5	0,1
50	841112	Двигуни турбореактивні тягою понад 25 кН	82,4	0,1	0,8	0,0
51	841210	Двигуни реактивні, крім турбореактивних	-	-	162,6	0,0
52	843149	Частини та механізми до будівельної техніки та навантажувально-розвантажувального обладнання	105,4	27,3	0,3	0,0
53	845011	Машини пральні, побутові або для пралень, повністю автоматичні	80,7	0,0	-	-
54	860699	Вагони залізничні або трамвайні для перевезень вантажів коліями, несамохідні, інші	41,7	0,0	-	-
55	880390	Частини до космічних апаратів	65,9	0,1	1,7	0,0
56	901420	Прилади та інструменти для аеронавігації або космічної навігації (крім компасів)	60,1	0,0	-	-
57	940360	Інші меблі дерев'яні (для столових і житлових кімнат, магазинів та ін.)	67,0	35,8	15,6	4,3

Джерело: World Integrated Trade Solutions: Trade Data (UN Comtrade).

<http://wits.worldbank.org/WITS/WITS/AdvanceQuery/RawTradeData/QueryDefinition.aspx?Page=RawTradeData>

Додаток 2

Топ 35 товарних позицій, що постачаються з білорусі до країн ЄС, Великобританії, США, Канади та можуть бути заміщені продукцією українського виробництва у поточній або середньостроковій перспективі (за даними 2021 року)

№ з/п	Код HS6	Назва товарної позиції	Експорт в ЄС і Британію		Експорт у США і Канаду	
			млн \$	тис. т	млн \$	тис. т
1	310210	Сечовина (карбамід)	35,2	86,5	-	-
2	310420	Хлористий калій (добрива)	320,1	999,3	313,8	703,6
3	310520	Добрива мінеральні або хімічні із вмістом трьох поживних елементів: азоту, фосфору та калію	148,8	426,1	-	-
4	401120	Шини та покриття пневматичні гумові нові для автобусів та вантажних автомобілів	42,9	7,4	-	-
5	440121	Деревина паливна у вигляді колод, полін, хмизу, гілок, сучків тощо; деревна тріска або стружка; тирса, тріска, стружка, уламки та відходи деревини та скрап хвойних порід	61,8	1711,5	-	-
6	440131	Деревні гранули	64,8	593,6	-	-
7	440711	Лісоматеріали розпиляні або розколоті уздовж з сосни	539,3	1348,6	1,2	1,8
8	440712	Лісоматеріали розпиляні або розколоті уздовж з ялиці або ялини	144,1	332,3	-	-
9	441011	Плити деревостружкові (ДСП)	115,1	345,7	-	-
10	441012	Плити деревостружкові, плити з орієнтованою стружкою (OSB)	61,0	108,9	40,9	27,3
11	441114	Плити деревоволокнисті середньої густини (MDF) завтовшки більш як 9 мм	49,9	103,9	-	-
12	441192	Плити деревоволокнисті (ДВП) інші, густиною більш як 0,8 г/см ³	46,2	94,5	-	-
13	441233	Фанера клеєна, що має хоча б один зовнішній шар з деревини листяних порід	98,3	132,5	-	-
14	441239	Фанера клеєна, що має два зовнішні шари з деревини хвойних порід	33,2	36,7	-	-
15	441520	Піддони, дерев'яні піддони з бортами та інші завантажувальні щити; обичайки дерев'яні	73,6	196,8	-	-
16	441820	Двері та їх рами, наличники і пороги з дерева	-	-	4,4	1,4
17	442199	Інші вироби з деревини	61,5	129,0	-	-
18	550320	Волокна штапельні синтетичні з полієфіру	28,3	22,7	-	-
19	681011	Черепиця, кахлі, плити, цегла та аналогічні вироби з цементу, бетону або штучного каменю	33,6	594,6	-	-
20	721391	Прутки та бруски гарячекатані, вільно укладені в бунти, вироблені з вуглецевої сталі круглого поперечного перерізу діаметром менш як 14 мм	162,5	221,1	-	-
21	721420	Прутки та бруски з вуглецевої сталі що мають вм'ятини, ребра, борозни або інші рельєфи, створені під час прокатування, або ті, що зазнали кручення після прокатування	170,6	261,9	-	-
22	721499	Інші прутки та бруски з вуглецевої сталі, без подальшого оброблення, крім кування, гарячого прокатування, гарячого волочіння або гарячого пресування	75,3	109,5	-	-
23	721710	Дріт з вуглецевої сталі неплакований або непокртий, шліфований або нешліфований	143,2	184,6	-	-

24	721730	Дріт з вуглецевої сталі з гальванічним або іншим покриттям іншими недорогими металами	46,6	37,7	-	-
25	722830	Інші прутки та бруски без подальшого оброблення після гарячого прокатування, гарячого волочіння або пресування	45,2	54,7	-	-
26	730419	Труби, трубки і профілі порожнисті, безшовні з чорних металів для нафто- і газопроводів	-	-	15,8	15,3
27	730439	Труби, трубки і профілі порожнисті, безшовні, круглого поперечного перерізу, з чорних металів	41,8	47,1	-	-
28	730661	Труби квадратного або прямокутного поперечного перерізу з чорних металів	65,7	64,3	-	-
29	731210	Кручений дріт, троси, канати з чорних металів	67,6	37,2	-	-
30	731700	Цвяхи, цвяхи оббивні, кнопки креслярські, рифлені цвяхи, скоби та аналогічні вироби з чорних металів	31,2	30,7	-	-
31	854449	Інші провідники електричні для напруги не більш як 1000 В	86,2	23,9	-	-
32	854460	Інші провідники електричні для напруги понад 1000 В	31,7	7,7	-	-
33	940161	Меблі для сидіння з дерев'яним каркасом, оббиті	73,3	18,9	-	-
34	940190	Частини до меблів для сидіння	31,2	10,4	-	-
35	940350	Меблі дерев'яні типу спальні	64,9	41,4	-	-
36	940360	Інші меблі дерев'яні (для столових і житлових кімнат, магазинів та ін.)	109,2	71,9	-	-
37	940390	Частини до інших меблів	29,4	24,2	10,3	3,3

Джерело: World Integrated Trade Solutions: Trade Data (UN Comtrade).

<http://wits.worldbank.org/WITS/WITS/AdvanceQuery/RawTradeData/QueryDefinition.aspx?Page=RawTradeData>

Додаток 3
**Топ 50 товарних позицій, що постачаються з РФ до України
(за даними 2021 року), для імпортозаміщення**

№ з/п	Код HS6	Назва товарної позиції	Імпорт	
			млн \$	тис. т
1	271121	Природний газ ("реверсні" поставки з країн ЄС та Великобританії)	3408,9	5332,9
2	271019	Середні і важкі дистиляти нафти (гас, мазут, газойлі, паливо для реактивних двигунів тощо)	1188,3	2084,6
3	270112	Бітумінозне вугілля (у тому числі коксівне)	1160,0	9524,7
4	270111	Антрацит	305,8	3392,7
5	271112	Пропан (у зрідженому стані)	257,8	478,2
6	270400	Кокс і напівкокс з кам'яного вугілля	203,7	478,6
7	840130	Неопромінені паливні елементи (твели)	123,1	0,1
8	271113	Бутан (у зрідженому стані)	105,5	185,7
9	281410	Аміак безводний	94,2	187,8
10	390210	Поліпропілен	63,6	38,5
11	381400	Розчинники та розріджувачі складні органічні, готові суміші для видалення фарб або лаків	60,3	88,5
12	271012	Легкі дистиляти та продукти з нафти (бензини)	56,9	128,1
13	845011	Машини пральні місткістю не більш як 10 кг сухої білизни, повністю автоматичні	55,3	293,6 тис. од.
14	390110	Поліетилен з відносною густиною менш як 0,94	51,9	31,7
15	760511	Дріт з алюмінію нелегованого з найбільшим розміром поперечного перерізу понад 7 мм	45,2	17,1
16	392020	Плити, листи, плівки, стрічки та пластини з полімерів пропілену	42,2	18,0
17	760612	Плити, листи та стрічки з алюмінієвих сплавів, прямокутної форми, товщиною до 2 мм	41,6	12,8
18	750890	Інші вироби нікелеві	40,4	0,1
19	700510	Скло неармоване з поглинальним, відбивальним або невідбивальним шаром	39,3	80,5
20	841810	Комбіновані холодильники-морозильники з окремими зовнішніми дверима	32,9	131,3 тис. од.
21	401110	Шини та покришки пневматичні, гумові, нові для легкових автомобілів (включаючи вантажопасажирські автомобілі-фургони)	32,6	9,6
22	721499	Інші прутки та бруски з вуглецевої сталі, без подальшого оброблення	30,8	43,0
23	722830	Інші прутки та бруски з легованих сталей без подальшого оброблення після гарячого прокатування, гарячого волочіння або пресування	29,7	37,7
24	290511	Метанол (метиловий спирт)	29,1	69,4
25	750210	Нікель нелегований	26,6	1,4
26	700529	Інше неармоване скло	24,5	62,6
27	400260	Каучук ізопреновий (IR)	22,1	12,4
28	732690	Інші вироби з чорних металів (драбини, стрем'янки, піддони, барабани для кабелів, гаки, жолоби та інші аналогічні вироби, що використовуються у будівельній промисловості)	21,6	17,4
29	870710	Кузови до легкових автомобілів	20,2	3,65 тис. од.

30	390311	Полістироли призначені для спучування або спінювання	19,9	11,6
31	750512	Прутки, бруски та профілі з нікелевих сплавів	19,4	0,3
32	290919	Прості ефіри та їх похідні, крім діетилового ефіру	19,4	30,4
33	961900	Гігієнічні прокладки і тампони, дитячі пелюшки і підгузки та аналогічні вироби, з будь-якого матеріалу	18,9	5,9
34	400219	Каучук стирол-бутадієновий (SBR)	18,2	10,0
35	390140	Етилен-альфа-олефінові співполімери з відносною густиною менше 0,94	17,7	11,1
36	392590	Інші будівельні вироби з пластмас (фітинги, кріпильні комплекти, кабельні лотки й жолоби для електричних мереж тощо)	16,8	6,0
37	810890	Вироби з титану (прутки, бруски, профілі, дріт, стрічки, плити, пластини, труби тощо)	16,7	0,6
38	701939	Полотна, матраци, плити та інші неткані матеріали зі скловолокна	15,7	22,0
39	401120	Шини та покриття пневматичні гумові нові для автобусів і вантажних автомобілів	15,3	6,9
40	720421	Відходи та брухт корозійностійкої (нержавіючої) сталі	14,1	6,5
41	470329	Целюлоза деревинна, напіввіблена або виблена з деревини листяних порід	13,9	27,4
42	250300	Сірка всіх видів, крім сірки сублімованої, осадженої та колоїдної	13,8	97,9
43	760120	Сплави алюмінієві	13,5	4,8
44	841850	Камери, шафи, вітрини, прилавки та аналогічні меблі для зберігання та демонстрації з вмонтованим холодильним або морозильним обладнанням	13,4	17,05 тис. од.
45	391810	Покриття пластмасові для підлоги, стін або стелі з полімерів вінілхлориду	13,4	8,0
46	720719	Напівфабрикати з вуглецевої сталі з масовою часткою вуглецю менш як 0,25%, круглого або багатокутного поперечного перерізу	12,4	17,7
47	720711	Напівфабрикати з вуглецевої сталі з масовою часткою вуглецю менш як 0,25%, прямокутного (включаючи квадратний) поперечного перерізу, ширина якого менша, ніж подвійна товщина	12,1	19,4
48	481159	Папір та картон з покриттям, просочений або покритий шаром пластмаси, невібілений	12,0	3,8
49	330300	Парфуми і туалетні води	11,8	1,2
50	480100	Папір газетний у рулонах або в аркушах	11,8	25,6

Джерело: Державна служба статистики України.

<https://ukrstat.gov.ua>

Додаток 4
**Топ 35 товарних позицій, що постачаються з білорусі до України
(за даними 2021 року), для імпортозаміщення**

№ з/п	Код HS6	Назва товарної позиції	Імпорт	
			млн \$	тис. т
1	271019	Середні і важкі дистиляти нафти (гас, мазут, газойлі, паливо для реактивних двигунів тощо)	1674,7	2898,4
2	271012	Легкі дистиляти та продукти з нафти (бензини)	630,3	1027,0
3	271320	Бітум нафтовий	245,4	584,1
4	310520	Добрива мінеральні або хімічні із вмістом трьох поживних елементів: азоту, фосфору та калію	217,9	510,2
5	271113	Бутан у скрапленому стані	104,4	183,7
6	310280	Суміші сечовини та нітрату амонію у водному або аміачному розчині	100,9	316,0
7	870193	Трактори інші з потужністю двигуна більш як 37 кВт, але не більш як 75 кВт	78,2	5,3 тис. од.
8	310210	Сечовина (карбамід)	75,1	159,7
9	310420	Хлористий калій (добрива)	69,0	197,7
10	271112	Пропан у скрапленому стані	68,2	112,9
11	271600	Електроенергія	44,7	761,5 млн кВт год
12	381400	Розчинники та розріджувачі складні органічні, готові суміші для видалення фарб або лаків	43,6	58,2
13	390910	Смоли карбамідні; смоли тіокарбамідні	40,9	89,6
14	870423	Моторні транспортні засоби для перевезення вантажів з повною масою транспортного засобу понад 20 т	40,4	833 од.
15	441114	Плити деревоволокнисті середньої густини (MDF) завтовшки більш як 9 мм	32,8	71,7
16	310221	Сульфат амонію (добрива)	30,4	146,0
17	441233	Фанера клеєна, що має хоча б один зовнішній шар з деревини листяних порід	30,1	31,9
18	390110	Поліетилен з відносною густиною менш як 0,94	30,1	20,1
19	290110	Вуглеводи ациклічні, насичені	28,7	51,2
20	700529	Інше неармоване скло	27,6	86,7
21	380893	Гербіциди, засоби, що запобігають проростанню паростків, та регулятори росту рослин	23,8	3,0
22	730890	Металоконструкції та їх частинин з чорних металів, інші	22,8	9,9
23	310559	Добрива мінеральні або хімічні інші із вмістом двох поживних елементів: азоту і фосфору	22,0	68,8
24	870194	Трактори інші з потужністю двигуна більш як 75 кВт, але не більш як 130 кВт	21,2	919 од.
25	441113	Плити деревоволокнисті середньої густини (MDF) завтовшки більш як 5 мм, але не більш як 9 мм	20,9	38,3
26	441112	Плити деревоволокнисті середньої густини (MDF) завтовшки не більш як 5 мм	19,0	46,8
27	401110	Шини та покриття пневматичні, гумові, нові для легкових автомобілів (включаючи вантажопасажирські автомобілі-фургони)	16,6	5,8
28	841810	Комбіновані холодильники-морозильники з окремими зовнішніми дверима	16,4	74,8 тис. од.
29	310590	Інші хімічні добрива	16,1	31,6

30	392590	Інші будівельні вироби з пластмас (фітинги, кріпильні комплекти, кабельні лотки й жолоби для електричних мереж тощо)	16,0	7,0
31	680710	Вироби з асфальту або аналогічних матеріалів (наприклад, з нафтового бітуму або кам'яновугільного пеку) у рулонах	13,0	30,7
32	390750	Смоли алкідні	12,8	12,7
33	870410	Автомобілі-самоскиди, призначені для використання на бездоріжжі	12,7	36 од.
34	271500	Суміші бітумінозні на основі природного асфальту або природного бітуму, нафтового бітуму, мінеральних смол чи пеку мінеральних смол	12,4	29,3
35	380892	Фунгіциди	11,9	0,9
36	860699	Вагони залізничні або трамвайні для перевезень вантажів коліями, несамохідні, інші	11,8	234 од.

Джерело: Державна служба статистики України.

<https://ukrstat.gov.ua>